

Briuselis, 2025 m. lapkričio 13 d.
(OR. en)

15387/25

AG 180
POLGEN 200
FREMP 331
JAI 1675
DISINFO 99
HYBRID 146
AUDIO 110
EDUC 444
JEUN 235
CULT 127
COMPET 1160

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
gavimo data:	2025 m. lapkričio 12 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generalinei sekretorei Thérèse BLANCHET
Komisijos dok. Nr.:	JOIN(2025) 791 final
Dalykas:	BENDRAS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI. Europos demokratijos skydas. Stiprių ir atsparių demokratiškos valstybių įgalėjimas

Delegacijoms pridedamas dokumentas JOIN(2025) 791 final.

Priedama: JOIN(2025) 791 final

SAJUNGOS VYRIAUSIASIS
ĮGALIOJINIS UŽSIENIO
REIKALAMS IR
SAUGUMO POLITIKAI

Briuselis, 2025 11 12
JOIN(2025) 791 final

**BENDRAS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

Europos demokratijos skydas. Stiprių ir atsparių demokratių valstybių įgalėjimas

„Tik parodydami, kad demokratija naudinga žmonėms ir duoda rezultatų, galime sukurti stipresnę Sąjungą. Europa gali klestėti tik jeigu klestės demokratija.“

Komisijos Pirmininkė Ursula von der Leyen, Karolio Didžiojo premijos įteikimo ceremonija

1. Įvadas

Demokratija – Europos Sąjungos kertinis akmuo ir svarbi **taikos, saugumo, ekonominės gerovės, konkurencingumo** ir **socialinės sanglaudos** užtikrinimo sąlyga. Demokratijos pagrindas yra laisvi žmonės, laisvi ir sąžiningi rinkimai, laisva žiniasklaida ir stiprios demokratinės institucijos bei procesai. Demokratija yra ne tik valdymo sistema, bet ir mūsų gyvenimo būdas – demokratinėje santvarkoje garantuojamos mūsų teisės ir laisvės, taip pat lygybė prieš įstatymą, skatinama atvira ir teisinga visuomenė ir užtikrinama valdžioje esančių asmenų atskaitomybė. ES piliečiai demokratiją, žmogaus teises ir teisinės valstybės principą laiko pagrindine ES stiprybe¹.

Didėjančios geopolitinės konfrontacijos, dažnėjančių tarptautinių ir regioninių konfliktų, taip pat technologijų sutrikimų laikais mūsų demokratinės valstybės patiria vidinį ir išorinį spaudimą. Autoritariniai režimai demokratines valstybes laiko grėsme ir, be kita ko, pasitelkdami valstybinius arba nevalstybinius patikėtinius, taiko vis agresyvesnę taktiką joms susilpninti. Demokratijos esmė – išklausti skirtingas visuomenės nuomones ir ieškoti bendrų sprendimų, o autoritariniai režimai siekia sukelti ar didinti susiskaldymą, pasinaudoti konfliktais, diskredituoti demokratinis subjektus, visų pirma laisvą žiniasklaidą ir pilietinę visuomenę, ir kenkti laisviems ir sąžiningiems rinkimams. Jų tikslas – pakirsti piliečių pasitikėjimą demokratinėmis institucijomis ir demokratijos gebėjimu duoti naudą žmonėms.

Tai yra neatidėliotinas susirūpinimą keliantis klausimas, kurį turi spręsti ES, jos kaimyninės šalys ir demokratinės valstybės visame pasaulyje. Labai svarbu remti ES šalių kandidačių ir potencialių kandidatų pastangas stiprinti ir įtvirtinti demokratiją. Kai kurie iš jų tapo intensyvaus destabilizavimo ir mėginimų kišti taikinius. Rusija ne tik vykdo brutalų agresijos karą prieš Ukrainą, bet ir stiprina hibridinius išpuolius, su Europa kovodama dėl įtakos. Naudojama taktika giliai įsiskverbia į mūsų visuomenės struktūrą ir gali daryti ilgalaikį poveikį. Skleidžiant apgaulingus naratyvus, kartais apimančius manipuliavimą istoriniais faktais ir jų klastojimą, bandoma pakirsti pasitikėjimą demokratinėmis sistemomis.

Šios grėsmės nekyla pavieniui; jos prisideda prie kitų svarbių iššūkių, su kuriais šiandien susiduria demokratija, ir juos sustiprina. Tarp šių iššūkių – didėjantis ekstremizmas ir poliarizacija, mažėjantis pasitikėjimas ir įsitraukimas, grėsmės rinkimų integralumui ir viešųjų diskusijų bei žodžio laisvės pliuralizmui, taip pat sudėtingėjanti aplinka, kurioje veiklą vykdo žurnalistai ir pilietinė visuomenė². Šie iššūkiai kyla mūsų visuomenėje vykstant didelei skaitmeninei transformacijai, dėl kurios keičiasi viešųjų diskusijų, informacijos srautų ir piliečių dalyvavimo viešajame gyvenime pobūdis ir būdai. Tai suteikia daug naujų galimybių

¹ 2024 m. liepos mėn. atliktos greitosios „Eurobarometro“ apklausos Nr. 550 „Iššūkiai ir prioritetai Europos Sąjungoje“ duomenimis, europiečiai pirmoje vietoje kaip pagrindinę ES stiprybę įvardija pagarbą demokratijai, žmogaus teisėms ir teisinės valstybės principui (38 proc.).

² 2025 m. strateginio prognozavimo ataskaita „Atsparumas 2.0. ES įgalėjimas klestėti neramiais, neapibrėžtais laikais“, COM(2025) 484 *final*, ir informacinis pranešimas „Visuomenės atsparumo persvarstymas daugialypės krizės laikais“, <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC142772>.

žmonėms laisvai susipažinti su informacija, reikšti savo nuomonę ir dalyvauti visuomeniniame gyvenime bei demokratinėse diskusijose. Vis dėlto šie procesai taip pat atskleidė esamą pažeidžiamumą ir prisidėjo prie naujų silpnųjų vietų atsiradimo. Žmonių nuomonei vis didesnę įtaką daro algoritmais grindžiami individualizuoti šaltiniai, o tai riboja bendrą demokratiškas diskusijų erdvę. Socialinės žiniasklaidos platformos taip pat daro poveikį žiniasklaidos pajamų modelių tvarumui. Be to, didelį poveikį demokratinėi erdvei, įskaitant rinkimų procesus, gali daryti dirbtinio intelekto (DI) plėtra.

Demokratijos apsauga ir piliečių, visuomenės ir institucijų demokratinio atsparumo didinimas yra vienas iš neatidėliotinių bendrų uždavinių, kuriuos sprendžiant reikia vadovautis veiksnių visais valdžios lygmenimis ir visos visuomenės įtraukimo požiūriu. Tai būtina siekiant ne tik išsaugoti ES vertybes, bet ir užtikrinti Europos saugumą ir apsaugoti jos nepriklausomumą, laisvę ir gerovę. ES institucijos, valstybės narės, ES šalys kandidatės ir potencialūs kandidatai, pilietinė visuomenė ir privatusis sektorius – visi, vadovaudamiesi mūsų bendromis vertybėmis, turi atlikti labai svarbų vaidmenį. Visų jų veiksmų pagrindas turi būti mūsų piliečiai ir jų laisvės.

2. Europos demokratijos skydas

Šiuo metu vis geriau įsisąmoninami bendri iššūkiai, su kuriais susiduria demokratinės valstybės visoje ES ir visame pasaulyje, ir jau imamas veiksnių visais lygmenimis. Valstybės narės yra įsteigusios naujas įstaigas ir sutelkusios naujus pajėgumus nacionaliniam demokratijos atsparumui stiprinti. Politikai ir didelė aktyvių piliečių ir grupių bendruomenė inicijavo raginimą imtis veiksmų ir prisideda prie atsakomųjų priemonių rengimo.

Siekdama padėti koordinuoti, sutelkti, papildyti ir stiprinti šias bendras pastangas, ES sukūrė tvirtą politikos ir teisinę sistemą, įtvirtintą 2020 m. Europos demokratijos veiksmų plane³ ir 2023 m. demokratijos gynimo dokumentų rinkinyje⁴.

Remdamiesi šia sistema, Komisija ir vyriausiasis įgaliotinis užsienio reikalams ir saugumo politikai pristato Europos demokratijos skydą – naujų priemonių trijose prioritetinėse srityse rinkinį, kuriuo siekiama įgalinti stiprias ir atsparias demokratinės valstybes:

- **didinant informuotumą apie padėtį ir remiant reagavimo pajėgumus siekiant apsaugoti informacinės erdvės integralumą;**
- **stiprinant demokratinės institucijas, laisvus ir sąžiningus rinkimus bei laisvą ir nepriklausomą žiniasklaidą;**
- **didinant visuomenės atsparumą ir skatinant piliečių dalyvavimą.**

Siekiant remti geresnį bendradarbiavimą ir veiksmų koordinavimą sprendžiant keletą su šiomis prioritetinėmis sritimis susijusių klausimų, **Europos demokratijos atsparumo centre** (toliau – Centras) bus sutelktos valstybių narių, ES šalių kandidačių ir potencialių kandidatų,

³ Europos Komisijos komunikatas dėl Europos demokratijos veiksmų plano, COM(2020) 790 *final*.

⁴ Europos Komisijos komunikatas dėl demokratijos gynimo, COM(2023) 630 *final*. Į šį dokumentų rinkinį Komisija įtraukė pasiūlymą dėl direktyvos dėl atstovavimo interesų grupėms trečiųjų valstybių vardu veiklos, dėl kurios šiuo metu vyksta teisėkūros institucijų diskusijos.

taip pat ES institucijų, organų, įstaigų ir agentūrų, įskaitant, kai tinkama, Europos išorės veiksnių tarnybą (EIVT), ekspertinės žinios ir pajėgumai. Centre bus sudarytos palankesnės sąlygos **keistis informacija ir remiamas operatyvinis bendradarbiavimas bei gebėjimų stiprinimas**, kad būtų galima atsilaikyti prieš kintančias bendras grėsmes, visų pirma užsienio vykdomą manipuliavimą informacija ir kišimąsi (angl. FIMI) ir dezinformaciją. Jo tikslas bus gerinti informuotumą apie padėtį ir stiprinti gebėjimus numatyti ir nustatyti grėsmes, sukurti patikimą ir suderintą ankstyvojo perspėjimo sistemą ir remti greitojo reagavimo pajėgumus. Jis taip pat padės didinti informuotumą, kad visuomenė ir institucijos būtų pasirengusios ir įgytų daugiau galių, taigi taptų atsparesnės manipuliavimui informacija ir dezinformacijai. Centro atliekamas darbas padės sustiprinti ES visos visuomenės įtraukimo požiūrį, siekiant gerinti pasirengimą ir didinti informuotumą bei demokratijos atsparumą.

Europos demokratijos skydas prisidės prie mūsų demokratiškos valstybių stiprinimo, padėdamas europiečiams įgyti daugiau galių naudotis savo teisėmis, laisvai formuoti ir reikšti savo nuomonę, taip pat aktyviai ir saugiai veikti ir dalyvauti demokratiname Sąjungos gyvenime. Pagal jį numatytais veiksmais bus stiprinamos demokratinės institucijos, apsaugomas rinkimų integralumas ir remiama žiniasklaidos laisvė bei pliuralizmas, kad mūsų demokratinės valstybės išliktų stiprios, atviros ir pliuralistinės ir grindžiamos piliečių pasitikėjimu. Jie bus įgyvendinami užtikrinant sąveiką su ES saugumo, gynybos, parengties darbotvarke⁵, o platesniu mastu – su ES išorės veiksmais.

2.1. Naujas Europos demokratijos atsparumo centras.

Informuotumo apie padėtį didinimas ir visuomenės atsparumo stiprinimas

Norint didinti demokratijos atsparumą, reikia dėti daugiau pastangų visais valdžios lygmenimis: ES institucijose, valstybėse narėse ir visoje visuomenėje. Imantis šių suderintų pastangų **daugiausia dėmesio** turi būti **skiriama informuotumo apie padėtį gerinimui ir bendrų gebėjimų numatyti ir nustatyti grėsmes ir į jas reaguoti stiprinimui**, taip pat **demokratijos atsparumo didinimui**. Jau daug nuveikta siekiant įveikti šiuos iššūkius – tiek nacionaliniu, tiek Europos lygmeniu kuriamos priemonės ir struktūros⁶, kurios duoda tam tikrų svarbių rezultatų.

Vis dėlto daugelis šių struktūrų veikia tik konkrečiose srityse ir bendruomenėse, jose naudojamos skirtingos metodikos, o jų reagavimo pajėgumai ir sąsajos su nacionaliniu ir ES

⁵ Europos Komisijos 2025 m. dokumentai: Baltoji knyga dėl Europos gynybos parengties, JOIN(2025) 120 *final*; Europos pasirengimo krizėms strategija, JOIN(2025) 130 *final*; „ProtectEU“ – Europos vidaus saugumo strategija, COM(2025) 148 *final*.

⁶ ES ir nacionaliniu lygmenimis jau veikia kelios sistemos, struktūros ir priemonės, skirtos kovai su FIMI ir dezinformacija, taip pat visuomenės atsparumo didinimui platesniu mastu. ES lygmeniu tai, be kita ko, EIVT valdoma ES skubaus įspėjimo sistema (angl. RAS), Komisijos vidaus kovos su dezinformacija tinklas, pavyzdinis projektas „EUvsDisinfo“, Europos skaitmeninės žiniasklaidos stebėjimo centras (angl. EDMO), SPA rinkimų apskritojo stalo diskusijos, Europos bendradarbiavimo rinkimų klausimais tinklas (angl. ECNE) atliekamas darbas. Specialių struktūrų sukurta ir nacionaliniu lygmeniu, pavyzdžiui, Prancūzijoje įsteigta vyriausybės agentūra „Vigilium“, Švedijoje – psichologinės gynybos agentūra, o Suomijoje įgyvendinamas visos visuomenės įtraukimu grindžiamas požiūris į demokratijos atsparumą.

lygmenimis kompetentingų institucijų atliekamu darbu yra riboti. Labai svarbu suvienyti šias pastangas; reikia skatinti palaikyti tvirtesnius ryšius, kad būtų galima didinti informuotumą apie padėtį ir gerinti bendrus ES gebėjimus stebėti, aptikti ir numatyti manipuliavimo informacija ir dezinformacijos kampanijas⁷.

Siekdama patenkinti šiuos poreikius, Komisija įsteigs **Europos demokratijos atsparumo centrą**. Centre bus sudarytos sąlygos stiprinti ES institucijų, organų, įstaigų ir agentūrų bei valstybių narių veiklos koordinavimą ir keitimąsi informacija, taip pat remiamas operatyvinis bendradarbiavimas ir gebėjimų stiprinimas. Tai padės užtikrinti labiau integruotą ir veiksmingesnį požiūrį į informuotumo apie padėtį didinimą ir sukurti patikimą ir suderintą ankstyvojo perspėjimo sistemą, galinčią prisidėti prie reagavimo pajėgumų stiprinimo. Centro vykdoma veikla taip pat padės didinti informuotumą, kad piliečiai, visuomenė ir institucijos būtų pasirengę ir įgytų daugiau galių bei taptų atsparesni.

Centras pirmiausia veiks kaip speciali ES institucijų ir valstybių narių keitimosi informacija ir operatyvinio bendradarbiavimo platforma. Centre bus sujungti esami tinklai ir struktūros, kurių veikla susijusi su informacinėje erdveje kylančių grėsmių prevencija, nustatymu, analize ir reagavimu į tokių grėsmių modelius, ir siekiama sukurti bendrus metodus, praktiką ir metodikas bei keistis atitinkamais duomenimis ir analizių rezultatais. Jame bus remiami mokymai ir gebėjimų stiprinimo veikla. Jis taip pat galėtų teikti konsultacijas dėl bendrų reagavimo priemonių, strategijų, standartinių veiklos procedūrų, protokolų ar bendrų pratybų. Centre vykdoma veikla bus glaudžiai derinama su skubaus įspėjimo sistema – nusistovėjusiu ES institucijų ir valstybių narių keitimosi informacija apie FIMI ir dezinformaciją mechanizmu – ir šia sistema bus prisidedama prie Centro atliekamo darbo.

Kad įvairūs atitinkami suinteresuotieji subjektai ir bendruomenės galėtų teikti informaciją ir taip prisidėti prie Centro vykdomos veiklos, bus sukurta nepriklausomiems neinstituciniams suinteresuotiesiems subjektams skirta **suinteresuotųjų subjektų platforma**. Šioje platformoje bus suburti įvairūs suinteresuotieji subjektai, pavyzdžiui, pilietinės visuomenės organizacijos, ekspertų grupės, tyrėjai ir akademinės bendruomenės atstovai, faktų tikrintojai ir žiniasklaidos paslaugų teikėjai. Joje, visapusiškai paisant visų dalyvių nepriklausomumo, bus sudarytos palankesnės sąlygos keistis informacija, ekspertinėmis žiniomis ir patarimais, o pati platforma bus laipsniškai plėtojama, remiantis tiek esamomis suinteresuotųjų subjektų bendruomenėmis, pavyzdžiui, Europos skaitmeninės žiniasklaidos stebėjimo centru (EDMO), tiek naujomis bendruomenėmis, pavyzdžiui, Europos faktų tikrintojų tinklu ir būsima bendra paramos moksliniams tyrimams sistema. Platformoje bus remiama mokslinių tyrimų ir kitų rezultatų sklaida ir skatinami įvairių suinteresuotųjų subjektų informacijos mainai.

Vykdam Centro veiklą bus **visapusiškai atsižvelgiama į ES ir nacionalinę kompetenciją** bei esamų nacionaliniu ir ES lygmenimis veikiančių struktūrų nepriklausomumą. Centras bus **plėtojamas laipsniškai**, remiantis savanorišku valstybių narių dalyvavimu, **jų indėliu ir paramos bei bendradarbiavimo poreikiais**, siekiant užtikrinti, kad Centras teiktų geriausią

⁷ Kaip raginama ir 2025 m. gegužės mėn. pirmininkaujančios valstybės narės išvadose dėl demokratijos atsparumo didinimo, <https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2025/05/27/presidency-conclusions-on-strengthening-eu-democratic-resilience/>.

paramą nacionalinėms institucijoms ir bendrai ES lygmeniu. Remiantis nuolatine ES parama ir bendradarbiavimu su tarptautiniais partneriais⁸, prie Centro taip pat galės prisijungti ES šalys kandidatės ir potencialūs kandidatai, kad Centras galėtų jiems teikti paramą ir skatinti tarpusavio mokymąsi. Taip pat būtų galima numatyti galimybes bendradarbiauti su bendraminčiais partneriais.

Centre atliekamu darbu bus papildomos kitos priemonės, kurių siūloma imtis siekiant apsaugoti informacinės erdvės integralumą, stiprinti rinkimų integralumą, skatinti žiniasklaidos laisvę ir žiniasklaidos pliuralizmą ir didinti bendrą visuomenės atsparumą įgalinant ir įtraukiant piliečius, kartu užtikrinant Centre ir pagal tokias priemones vykdomos veiklos sąveiką.

2.2. Informacinės erdvės integralumo apsauga

Labai svarbu stiprinti informacinės erdvės integralumą, kad visi visuomenės nariai galėtų gauti patikimą informaciją, naudotis demokratinėmis teisėmis ir palaikyti prasmingus ryšius su institucijomis ir bendruomenėmis. Skaidrumas, atskaitomybė ir sąžiningumas informacinėje erdvėje yra labai svarbūs siekiant užtikrinti, kad žmonės galėtų išreikšti savo nuomonę ir įgalėtų būti aktyviais piliečiais, taip pat kad būtų stiprinamas ir išlaikomas jų pasitikėjimas demokratiniais procesais.

Užsienio vykdomo manipuliavimo informacija ir kišimosi (FIMI)⁹ ir dezinformacijos kampanijų tikslas – mažinti visuomenės pasitikėjimą informacine erdve ir demokratinėmis institucijomis, kartu didinant visuomenės susiskaldymą¹⁰. Vykdyti tokias kampanijas padeda plintantys nauji manipuliavimo internete metodai. Tarp jų – neautentiškas naudojimasis socialiniais tinklais¹¹, netikros socialinių tinklų paskyros, oficialius šaltinius imituojančios interneto svetainės, dirbtinis prieštarinėjamas vertinamo turinio sureikšminimas, sintetinio turinio, pavyzdžiui, sintetinės sankaitos ir kito dirbtinio intelekto (DI) sukurto turinio, naudojimas. Tokios veiklos plitimas dažnai grindžiamas neautentišku elgesiu, pavyzdžiui, netikromis paskyromis, DI ir interneto robotų valdomu turinio sureikšminimu ir neautentiškais veiksmais. Tokios koordinuotos operacijos, dažnai siejamos su platesnio masto hibridinėmis kampanijomis, tampa vis sudėtingesnės ir labiau decentralizuotos ir gali apimti įvairiose platformose ir jurisdikcijose veikiančius tinklus, neretai prisidengiant anonimiškumu, todėl tampa ypač sunku jas aptikti, su kuo nors susieti ir veiksmingai su jomis kovoti.

⁸ G7, NATO, JT, Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija arba Europos Taryba.

⁹ FIMI – tai elgesio modelis, kuris kelia grėsmę arba gali daryti neigiamą poveikį vertybėms, procedūroms ir politiniams procesams. Tokia veikla yra manipuliacinė, vykdoma tyčia ir koordinuotai. Tokios veiklos vykdytojai gali būti valstybiniai arba nevalstybiniai subjektai, įskaitant jų patikėtinius jų pačių teritorijoje ir už jos ribų.

¹⁰ Iš atsakymų, pateiktų per Komisijai kuriant Demokratijos skydą surengtas atviras viešas konsultacijas, matyti, kad, respondentų nuomone, vieni iš didžiausių pavojų demokratijai yra neautentiškas naudojimasis socialiniais tinklais ir FIMI. Be to, 2025 m. atlikus specialiąją „Eurobarometro“ apklausą (nuoroda – specialioji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 568) paaiškėjo, kad, respondentų nuomone, tarp pagrindinių iššūkių demokratijai yra FIMI ir dezinformacija kartu su didėjančiu nepasitikėjimu demokratinėmis institucijomis ir procesais. Iš tos pačios „Eurobarometro“ apklausos matyti, kad daugiau kaip septyni iš dešimties europiečių yra susirūpinę dėl to, kad rinkėjų sprendimai grindžiami dezinformacija.

¹¹ Automatizuotos programinės įrangos programos, sukurtos pasikartojančioms užduotims tinkle atlikti, dažnai imituojančios realius naudotojus.

Šioms problemoms spręsti ES yra priėmusi specialius teisės aktus. **DI aktu**¹² tam tikrų DI sistemų tiekėjams ir diegėjams nustatomos skaidrumo pareigos, įskaitant pareigą žymėti dirbtinai sugeneruotą arba atlikus manipuliacijas gautą turinį ir sudaryti sąlygas tokį turinį aptikti, taip pat pareigą ženklinti sintetinę sankaitą ir tam tikrą kitą DI sukurtą turinį viešaisiais klausimais. **Skaitmeninių paslaugų aktu**¹³ (SPA) taip pat prisidedama prie informacinės erdvės integralumo stiprinimo, reguliuojant atsakomybes ir reikalaujant, kad labai didelių interneto platformų ir labai didelių interneto paieškos sistemų paslaugų teikėjai mažintų dėl jų teikiamų paslaugų visuomenei ir demokratijai kylančią sistemine riziką, visapusiškai paisydami naudotojų saviraiškos laisvės. Skaitmeninių paslaugų aktu didinamas algoritmų skaidrumas, naudotojams suteikiant daugiau galių kontroliuoti, kaip rekomendavimo sistemos daro įtaką jų matomam turiniui internete, o tyrėjams – prieigą prie platformų duomenų. SPA Komisijai taip pat suteikiami įgaliojimai, padedant Europos algoritmų skaidrumo centrui (angl. ECAT), tikrinti algoritminių sistemų modelius. Šių teisės aktų įgyvendinimas ir vykdymo užtikrinimas yra pagrindiniai prioritetai, ir šiuo metu vykdomos kelios procedūros, susijusios su tam tikrais labai didelių interneto platformų paslaugų teikėjais, dėl sisteminės rizikos pilietinėms diskusijoms ir rinkimų procesams vertinimo ir valdymo. Apskritai Komisija toliau stebės, kaip laikomasi SPA nustatytų pareigų, ir užtikrins jų vykdymą, taip pat bendradarbiaus su suinteresuotaisiais subjektais, kad būtų užtikrintas šių pareigų vykdymas¹⁴.

Siekdama užkirsti kelią dideliems incidentams ir trukdžiams informacinėje aplinkoje ir spręsti šias problemas, Komisija kartu su Europos skaitmeninių paslaugų valdyba parengs **SPA incidentų ir krizių protokolą**¹⁵. Taip bus palengvintas atitinkamų institucijų veiksmų koordinavimas ir užtikrintas greitas reagavimas į didelio masto ir galimai tarpvalstybines informacinės įtakos operacijas. Šiame protokole bus atsižvelgiama į kitus esamus krizių valdymo mechanizmus, visų pirma Kibernetinio saugumo planą¹⁶, ir jis bus taikomas kartu su tais mechanizmais, siekiant užtikrinti veiksmų koordinavimą ir nuoseklumą, taip pat atsižvelgiant į atitinkamus ES teisės aktus¹⁷. Europos demokratijos atsparumo centras ir jo suinteresuotųjų subjektų platforma galėtų padėti užtikrinti keitimąsi informacija tarp šių mechanizmų.

Kovos su dezinformacija praktikos kodekse, kurį padėjo parengti Bendradarbiavimo darbo grupė, nustatyti tvirti įpareigojimai ir išdėstytos išsamios priemonės, kartu padedantys mažinti su dezinformacija susijusią riziką, visapusiškai užtikrinant saviraiškos laisvę, pavyzdžiui, pasitelkiant sustiprintas priemones, kuriomis naudotojai gali atpažinti, suprasti ir pažymėti

¹² 2024 m. birželio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1689, kuriuo nustatomos suderintos dirbtinio intelekto taisyklės, OL L, 2024/1689, 2024 7 12. Jis bus taikomas nuo 2026 m. rugpjūčio 2 d.

¹³ 2022 m. spalio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2065 dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, OL L 277, 2022 10 27, p. 1–102.

¹⁴ Pagal SPA 91 straipsnio 2 dalį Komisija iki 2027 m. lapkričio 17 d., o vėliau kas penkerius metus turi įvertinti šį reglamentą ir pateikti ataskaitą Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui.

¹⁵ SPA reglamento 48 straipsnyje numatyta konkreti tokio protokolo parengimo procedūra.

¹⁶ 2025 m. liepos 1 d. Komisijos deleguotasis reglamentas C(2025) 4340 *final* ir SPA 40 straipsnis.

¹⁷ Pavyzdžiui, TIS 2 direktyvą, Kibernetinio saugumo aktą, DI aktą, Reglamentą dėl politinės reklamos ir Reglamentą dėl teroristinio turinio sklaidos internete klausimo sprendimo.

dezinformaciją, ir suteikiant daugiau galių tyrėjams. Jis taip pat naudingas nustatant, ar labai didelių interneto platformų ir labai didelių interneto paieškos sistemų paslaugų teikėjai, kurie yra prisijungę prie šio kodekso ir laikosi juo nustatytų įpareigojimų, vykdo pareigas, susijusias su **dėl dezinformacijos kylančia sisteminė rizika**¹⁸. Komisija įvertins atskirą kodeksą pasirašiusių subjektų įsipareigojimų lygį ir tai, kaip jie įgyvendina šį kodeksą. Prireikus Komisija pagal SPA su šiais kodeksą pasirašiusiais subjektais palaikys dialogus reguliavimo klausimais ir priims sprendimus dėl kitų tinkamų tolesnių veiksmų. Pavyzdžiui, Komisija bendradarbiaus su kodeksą pasirašiusiais subjektais, kad sustiprintų jų pastangas, susijusias su **rekomendavimo sistemų skaidrumu, ir galimybių pelnytis iš dezinformacijos mažinimu**¹⁹, be kita ko, šalinti finansines paskatas pelnytis iš dezinformacijos siekiant gauti pajamų iš reklamos²⁰, ir parengtų atitinkamus rodiklius, skirtus platformų pastangoms šioje srityje įvertinti²¹.

Komisija kartu su kodeksą pasirašiusiais subjektais taip pat išnagrinės galimybes taikyti tolesnes priemones. Tai galėtų būti būdai, kaip pagerinti **DI sugeneruoto ir atlikus manipuliacijas gauto turinio, platinamo socialiniuose tinkluose, aptikimą ir ženklimą**²², ir **savanoriškos naudotojų atliekamo patikrinimo priemonės**²³. Tokiomis priemonėmis būtų papildytas DI aktas ir kitos atitinkamos ES taisyklės. **ES skaitmeninės tapatybės deklarasacija**, kurios ES piliečiams ir gyventojams taps prieinama iki 2026 m. pabaigos, galėtų padėti įgyvendinti tokias priemones ir skatinti pasitikėjimą ir saugumą skaitmeninėje erdvėje, sudarant sąlygas saugiai nustatyti ir atpažinti tapatybę²⁴.

Valstybių narių pastangas užtikrinti informacinės erdvės integralumą galima sustiprinti ES lygmeniu derinant metodus ir telkiant ekspertines žinias bei informaciją, remiantis esamu **FIMI priemonių rinkiniu**²⁵. Bendradarbiaudama su nacionalinėmis institucijomis ir ekspertais, Komisija padės parengti **Kovos su FIMI ir dezinformacija planą**, įskaitant priemones ir gaires dėl veiksmų, skirtų tokiems reiškiniams numatyti, aptikti ir į juos reaguoti, taip pat specialų specialistų mainų ir komandinio darbo mechanizmą, kad būtų remiamas nacionalinių gebėjimų stiprinimas ir tarpusavio mokymasis.

Siekiant gerinti FIMI ir dezinformacijos kampanijų aptikimą ir stebėseną, labai svarbu visoje ES stiprinti nepriklausomos faktų tikrinimo bendruomenės gebėjimus. Padedant Komisijai bus

¹⁸ Žr. Komisijos nuomonę „Kovos su dezinformacija praktikos kodekso vertinimas“, C(2025) 1008 final, <https://ec.europa.eu/newsroom/dae/redirection/document/112679>.

¹⁹ Remiantis Kovos su dezinformacija praktikos kodekso skyriaus „Tikrinimas dedant reklamos skelbimus“ 1 įsipareigojimu.

²⁰ Skirta tiems, kurie nuolat skleidžia dezinformaciją.

²¹ Remiantis Kovos su dezinformacija praktikos kodekso skyriaus „Kodekso stebėseną“ 41 įsipareigojimu, susijusiu su struktūriniais rodikliais.

²² Remiantis Kovos su dezinformacija praktikos kodekso 15 įsipareigojimu ir 15.1 priemone.

²³ Būtų galima ieškoti sprendimų, kurie visų pirma padėtų naudotojams patikrinti, ar jie bendrauja su tikru žmogumi (pvz., pasitelkiant patvirtintos naudotojo tapatybės piktogramą).

²⁴ ES skaitmeninės tapatybės deklarasacija bus saugi ir patikima asmeninė skaitmeninės atpažinties priemonė visiems Europos gyventojams. Kiekviena valstybė narė visiems piliečiams, gyventojams ir įmonėms suteiks bent po vieną deklarasaciją, kad jie galėtų įrodyti savo tapatybę ir saugiai laikyti, bendrinti ir pasirašyti svarbius skaitmeninius dokumentus.

²⁵ Šiame priemonių rinkinyje nustatyta veiksmų sistema: https://www.eeas.europa.eu/eeas/information-integrity-and-counteracting-foreign-information-manipulation-interference-fimi_en.

sukurtas nepriklausomas **Europos faktų tikrintojų tinklas**²⁶, o jame atliekamu darbu bus prisidedama prie Europos demokratijos atsparumo centro suinteresuotųjų subjektų platformos veiklos. Šis tinklas bus grindžiamas aukščiausiais etikos ir profesiniais standartais ir veiks ES, taip pat šalyse kandidatėse, potencialiuose kandidatuose ir kaimyninėse šalyse, kurios yra **Skaitmeninės Europos programos** asocijuotosios šalys. Jis padės didinti faktų tikrinimo pajėgumus visomis oficialiosiomis ES kalbomis, ypač per rinkimus, ekstremaliąsias sveikatos situacijas ar įvykius gaivalinėms nelaimėms, kai labai svarbu turėti galimybę gauti patikimą informaciją. Tinkle taip pat bus sukurta ir prižiūrima **nepriklausoma faktų tikrinimo saugykla**, kurioje ketinama kaupti nepriklausomų, reikalavimus atitinkančių ir patikimų organizacijų atliekamus faktų patikrinimus, o žurnalistams, interneto platformoms, tyrėjams ir pilietinei visuomenei bus suteikiama daugiau galimybių gauti patikrintą informaciją, remiant tarpvalstybinį bendradarbiavimą ir sudarant sąlygas laiku imtis atsakomųjų veiksmų. Jame ES **faktų tikrintojai** taip pat galės pasinaudoti **apsaugos** nuo grasinimų ir priekabiavimo **programa**, įskaitant teisinę apsaugą ir psichologinę pagalbą. Padėdamas faktų tikrintojams užmegzti ryšius su platesne auditorija, šis tinklas svariai prisidės prie visuomenės atsparumo didinimo²⁷.

Europos skaitmeninės žiniasklaidos stebėjimo centras (EDMO) yra visos Europos nepriklausomas ir tarpdalykinis mokslinių tyrimų ir analizės tinklas, kurio paskirtis – kovoti su FIMI ir dezinformacijos kampanijomis. **Išplėtus EDMO įgaliojimus**²⁸, šiame centre bus galima plėtoti naujus nepriklausomus stebėsenos ir analitinius pajėgumus, siekiant gerinti informuotumą apie padėtį, ypač per rinkimus arba krizinėse situacijose. Centras vykdys stebėseną visose valstybėse narėse, šalyse kandidatėse (pvz., Ukrainoje, Moldovoje)²⁹ ir potencialiuose kandidatuose, o šios stebėsenos rezultatais taip pat bus prisidedama prie Europos demokratijos atsparumo centro suinteresuotųjų subjektų platformoje atliekamo darbo.

Mokslo ir akademinė bendruomenė taip pat įneša svarbų indėlį: atlieka nepriklausomą FIMI ir dezinformacijos kampanijų analizę ir teikia atitinkamus įrodymus. Komisija padės sukurti **bendrą paramos moksliniams tyrimams sistemą**, kad būtų suteikta prieiga prie duomenų ir

²⁶ Kaip paskelbta Komisijos pirmininkės 2024–2029 m. politinėse gairėse. 2025 m. balandžio 15 d. – rugsėjo 2 d. buvo paskelbtas kvietimas teikti pasiūlymus, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/lt/news/commission-launches-eu5-million-call-strengthen-european-fact-checking-network>.

²⁷ Kvietimas teikti pasiūlymus dėl parengiamųjų veiksmų projektų, kuriais siekiama didinti ES nepriklausomų faktų tikrinimo organizacijų rengiamo profesionalaus turinio pasiekiamumą ir poveikį, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/lt/funding/boosting-visibility-fact-checking-content-europe>.

²⁸ 2025 m. liepos mėn. pagal Skaitmeninės Europos programą buvo paskelbtas kvietimas teikti pasiūlymus, kuriems numatyta skirti iki 2,56 mln. EUR. Žr. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/lt/funding/commission-launches-call-continuation-european-digital-media-observatory>.

²⁹ 2025 m., siekiant kovoti su dezinformacija Ukrainoje ir Moldovoje, pradėjo veikti naujas EDMO centras FACT, kuriam pagal Skaitmeninės Europos programą skirta 1,29 mln. EUR vertės ES dotacija (pagal platesnio masto 8,8 mln. EUR vertės kvietimą teikti pasiūlymus). Šis projektas bus vykdomas iki 2027 m. Žr. <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/projects-details/43152860/101226241>. Nuoroda į naująjį EDMO konkursą: Komisija skelbia kvietimą teikti pasiūlymus dėl tolesnės Europos skaitmeninės žiniasklaidos stebėjimo centro veiklos | Europos skaitmeninės ateities formavimas.

pažangių technologijų³⁰, sutelkiant ir stiprinant šiuos nepriklausomus pajėgumus. Šia sistema, be kita ko, grindžiama privilegijuota prieiga prie duomenų pagal SPA ir Reglamentą dėl politinės reklamos³¹, bus prisidedama prie Europos demokratijos atsparumo centro suinteresuotųjų subjektų platformoje atliekamo darbo. Ji padės geriau suprasti, kaip internete plinta kampanijos ir kokį poveikį jos daro informacinės erdvės integralumui. Sistema padės kurti priemones, gebančias lengviau aptikti DI sugeneruotus arba atlikus manipuliacijas gautus vaizdus ir garso ar vaizdo įrašus, kuriais siekiama klaidingai pateikti faktus arba skleisti dezinformacijos naratyvus (pvz., sintetinę sankaitą, kurioje apsimetama politikais). Ji taip pat padės atsekti naujų formų koordinuotą neautentišką elgesį, įskaitant veiksmų koordinavimą tarp įvairių platformų, interneto robotų naudojimą arba turinio sureikšminimą pasitelkiant algoritmus.

Norint numatyti FIMI ir ryžtingai reaguoti į šiuos reiškinius, svarbu visapusiškai pasinaudoti **FIMI priemonių rinkiniu**³². Į šį priemonių rinkinį įtraukta daug įvairių atsakomųjų veiksmų, įskaitant Sąjungos ribojamąsias priemones, taikomas ne ES piliečiams ir subjektams, kurie dalyvauja vykdant prieš ES, šalis kandidatės ir potencialius kandidatus nukreiptas FIMI kampanijas. Pagal ES sankcijas, taikomas destabilizuojančiai Rusijos veiklai susilpninti, be kita ko, draudžiama transliuoti su FIMI siejamus Kremliaus remiamus propagandos kanalus. Tiek ES, tiek nacionaliniu lygmeniu imamasi tolesnių veiksmų siekiant apriboti nesąžiningų ne ES žiniasklaidos paslaugų teikėjų turinio, keliančio grėsmę visuomenės saugumui, sklaidą, be kita ko, sustabdant žiniasklaidos licencijų galiojimą. Europos žiniasklaidos laisvės aktu³³ ES žiniasklaidos reguliavimo institucijoms, susibūrusioms Europos žiniasklaidos paslaugų valdyboje, sudaromos sąlygos greitai ir veiksmingai koordinuoti veiksmus, nukreiptus prieš tokius paslaugų teikėjus. Siekdama toliau remti šias reguliavimo institucijas, Europos žiniasklaidos paslaugų valdyba, konsultuodamasi su Komisija, parengs **bendrų kriterijų sąrašą, kuriuo nacionalinės žiniasklaidos reguliavimo institucijos galės vadovautis** imdamosi veiksmų ES informacinei erdvei nuo nesąžiningų ne ES žiniasklaidos paslaugų teikėjų apsaugoti.

FIMI ir dezinformacijos kampanijos taip pat gali būti susijusios su nusikalstamo pobūdžio elgesiu ar veikla, pavyzdžiui, pinigų plovimu arba organizuotu nusikalstamumu. ES baudžiamosios teisės *acquis* apima tam tikrų formų FIMI ir dezinformacijos veiklą, o tvirtesnis ES bendradarbiavimas šioje srityje gali padėti geriau su ja kovoti. Atliekant numatytą **Europolo ir Eurojusto įgaliojimų peržiūrą bus ieškoma būdų, kaip toliau stiprinti šias pastangas**.

³⁰ Pavyzdžiui, sudaromos sąlygos naudotis bendrais debesijos ištekliais ir programine įranga. Taip bus papildomos vykdomos iniciatyvos, kuriomis siekiama greičiau aptikti sudėtingą kenkimo veiklą (pvz., koordinuotą neautentišką elgesį), dažnai būdingą hibridiniams išpuoliams, ir stiprinti tokios veiklos analizės pajėgumus.

³¹ 2024 m. kovo 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/900 dėl politinės reklamos skaidrumo ir atrankiojo adresavimo (OL L, 2024/900, 2024 3 20, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/900/oj>).

³² https://www.eeas.europa.eu/eeas/information-integrity-and-counterintelligence-foreign-information-manipulation-interference-fimi_en.

³³ 2024 m. balandžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1083, kuriuo nustatoma bendra žiniasklaidos paslaugų vidaus rinkoje sistema ir iš dalies keičiama Direktyva 2010/13/ES, (Europos žiniasklaidos laisvės aktas) (OL L, 2024/1083, 2024 4 17, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1083/oj>).

Atsižvelgiant į geopolitinę įtampą ir didėjančią poliarizaciją, svarbu, kad ES stiprintų pastangas kurti sąjungas su bendramintėmis šalimis ir regioniniais partneriais. Parama demokratiniais subjektams ir informacinių ekosistemų integralumui visame pasaulyje bus naudinga Europos demokratijai, saugumui ir gerovei. Komisija bendradarbiaus su trečiosiomis šalimis, kad paremtų pilietinį ugdymą ir skaitmeninį švietimą, patikimas faktų tikrinimo iniciatyvas ir reguliavimo srities iniciatyvas, kuriomis siekiama stiprinti informacinės erdvės integralumą. Įgyvendinant Europos komandos demokratijos iniciatyvą, bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis, bendraminčiais partneriais ir pilietine visuomene, padedama užtikrinti aktyvesnę dalijimąsi žiniomis ir veiksmų koordinavimą informacijos integralumo ir pagalbos žurnalistams, kuriems gresia pavojus už ES ribų, srityse.

ES, glaudžiai bendradarbiaudama su Komisija, valstybėmis narėmis ir tarptautiniais partneriais, per EIVT sustiprins pastangas kovoti su FIMI išorės veiksmų srityje. Šiuo tikslu bus, be kita ko, stiprinami ES, kaip pasaulinio masto veikėjos, įskaitant ES delegacijų tinklą, bendros saugumo ir gynybos politikos misijas ir valstybių narių diplomatinės atstovybės, pajėgumai, taip pat aktyviau rengiami mokymai, o vietoje dirbantys darbuotojai bus aprūpinami kovos su FIMI priemonėmis. Siekdama kovoti su FIMI, ES stiprins bendradarbiavimą su ES šalimis kandidatėmis ir potencialiais kandidatais bei partneriais, itin daug dėmesio skirdama ES kaimyninėms šalims, kartu skatindama imtis bendrų veiksmų su tarptautiniais partneriais, įskaitant G7 ir NATO, taip pat įgyvendinant saugumo ir gynybos partnerystės susitarimus. Bus skatinamas aktyvesnis požiūris į kovą su FIMI, strateginės komunikacijos veiklą derinant su pastangomis sutrikdyti infrastruktūrą, kuria naudojantis vykdomos FIMI operacijos, be kita ko, stiprinant pastangas taikyti ribojamąsias priemones, kad padidėtų nusikaltėlių patiriamos išlaidos.

Veiksmai:

- *pagal Skaitmeninių paslaugų aktą:*
 - *parengti SPA incidentų ir krizių protokolą;*
 - *toliau bendradarbiauti su Kovos su dezinformacija praktikos kodeksą pasirašiusiais subjektais siekiant stiprinti kovos su manipuliavimo metodais internete priemones;*
- *padėti parengti ES kovos su FIMI ir dezinformacija planą;*
- *sukurti Europos faktų tikrintojų tinklą;*
- *išplėsti Europos skaitmeninės žiniasklaidos stebėjimo centro įgaliojimus;*
- *siekiant stiprinti manipuliavimo informacija ir dezinformacijos kampanijų stebėseną, padėti sukurti bendrą paramos moksliniams tyrimams sistemą;*
- *pasirūpinti, kad Europos žiniasklaidos paslaugų valdyba, konsultuodamasi su Komisija, parengtų bendrų kriterijų sąrašą, skirtą ES žiniasklaidos reguliavimo institucijoms imantis veiksmų prieš nesąžiningus ne ES žiniasklaidos paslaugų teikėjus, keliančius pavojų visuomenės saugumui;*
- *stiprinti ES delegacijų, BSGP misijų ir operacijų, ES valstybių narių ambasadų pajėgumus kovoti su FIMI;*
- *prioritetiniuose regionuose vykdyti aktyvias strateginės komunikacijos kampanijas;*

- *tikslingai stiprinti ES šalių kandidačių ir potencialių kandidatų gebėjimus ir jiems teikti paramą siekiant didinti atsparumą FIMI ir hibridiniam kišimuisi, be kita ko, vykdant BSGP misijas;*
- *imantis bendrų atsakomųjų veiksmų į FIMI, pasinaudoti tarptautinės partnerystės ryšiais, be kita ko, pasitelkiant G7 greitojo reagavimo mechanizmą, ES ir NATO bendradarbiavimą, taip pat saugumo ir gynybos partnerystės susitarimus.*

2.3. Stipresnės demokratinės institucijos, laisvi ir sąžiningi rinkimai ir laisva ir nepriklausoma žiniasklaida

Kad piliečiai galėtų prasmingai dalyvauti politiniame gyvenime, rinkti savo atstovus, reikalauti jų atskaitomybės ir visapusiškai naudotis savo teisėmis ir laisvėmis, labai svarbu užtikrinti laisvą ir nepriklausomą žiniasklaidą, laisvus ir sąžiningus rinkimus, taip pat stiprias ir atsparias demokratines institucijas ir procesus. Per neseniai vykusius rinkimus, be kita ko, Rumunijoje ir Moldovoje³⁴, paaiškėjo, kad Rusija ir jos patikėtiniai vis labiau kišasi į Europos demokratinę erdvę.

2.3.1. Rinkimų ir kitų demokratinių procesų sąžiningumo ir integralumo stiprinimas

Visuotiniai, lygiateisiai, laisvi ir slapti bei tiesiogine rinkimų teise grindžiami rinkimai yra dalis bendros Europos rinkimų tradicijos³⁵. Nors rinkimų organizavimas ir vykdymas – valstybių narių kompetencijai priskiriami klausimai, reikia stiprinti bendradarbiavimą ES lygmeniu, kad būtų sprendžiamos bendros šioje srityje kylančios problemos³⁶. Komisija **Europos bendradarbiavimo rinkimų klausimais tinkle** (angl. ECNE), kuriame suburtos už rinkimus atsakingos nacionalinės institucijos, sudaro palankesnes sąlygas keistis vertinga informacija ir teikti tarpusavio paramą. Pavyzdžiui, 2025 m. birželio mėn. Komisija paskelbė rinkimų integralumo kontrolinį sąrašą ir rinkimų rizikos valdymo matricą, šiame tinkle parengtus kartu su valstybėmis narėmis. **Bendras rinkimų atsparumo mechanizmas**, pagal kurį vykdomi veiksmai organizuojami ir koordinuojami Europos bendradarbiavimo rinkimų klausimais tinkle (glaudžiai bendradarbiaujant su Tinklų ir informacinių sistemų (TIS) bendradarbiavimo grupe ir palaikant ryšius su skubaus įspėjimo sistema), padeda operatyviai dislokuoti jungtines ekspertų grupes ir rengti ekspertų mainus, ypač rinkimų internetinės ekspertizės, kovos su dezinformacija ir kibernetinio saugumo srityse.

Komisija aktyviau teiks paramą valstybėms narėms ir suinteresuotiesiems subjektams, kad būtų didinamas rinkimų integralumas ir gerinamas pasirengimas jiems, apsaugoma su

³⁴ <https://www.presidency.ro/files/userfiles/Documente%20CSAT/Document%20CSAT%20SIE.pdf> ir https://www.sis.md/sites/default/files/comunicate/fisiere/Raport_SIS_Public_Interferenta_in_procesul_electoral.pdf.

³⁵ Žr., be kita ko, ES rinkimų aktą, 2023 m. Komisijos rekomendaciją dėl įtraukčių ir atsparių rinkimų procesų Europos Sąjungoje, taip pat Gerosios rinkimų praktikos kodeksą, Europos komisijos „Demokratija per teisę“ (Venecijos komisijos) nuomonę Nr. 190/2002 (Strasbūras, 2018 m. spalio 25 d.).

³⁶ Reikia rinkimų procesus, įskaitant su rinkimais susijusią infrastruktūrą, geriau apsaugoti nuo išpuolių, kurių metu vykdomos FIMI ir dezinformacijos kampanijos ir kartu pasitelkiamos įvairios kitos priemonės ir taktikos, pavyzdžiui, kibernetiniai išpuoliai, slaptas kampanijų finansavimas, balsų pirkimas, išpuoliai prieš politinius kandidatus, mėginimai kurstyti socialinius neramumus arba smurto veiksmai ir destabilizacija.

rinkimais susijusi infrastruktūra, itin svarbi rinkimams organizuoti ir vykdyti, kuo labiau sumažinta užsienio kišimosi rizika, stiprinami rinkimų tinklai, bendradarbiavimas rinkimų klausimais ir ataskaitų teikimas, taip pat kad piliečiai ir tarptautinės organizacijos, kurios palaiko atitinkamus tarptautinius standartus, būtų skatinami stebėti rinkimus, – visa tai yra pagrindiniai 2023 m. rekomendacijos aspektai.

Kad būtų galima užtikrinti laisvus ir sąžiningus rinkimus, **su rinkimais susijusi infrastruktūra** turėtų būti apsaugota nuo kibernetinių išpuolių. TIS 2 direktyva³⁷ ir Kibernetinio atsparumo aktu³⁸ stiprinamas ES kibernetinis saugumas užtikrinant, kad tiek ypatingos svarbos sektoriai, tiek skaitmeniniai produktai būtų standartiškai saugūs, atsparūs ir suderinti visoje ES, o tai tiesiogiai prisideda prie rinkimų procesų saugumo ES didinimo ir bendro pasirengimo kibernetinėms grėsmėms vykstant rinkimams gerinimo. Pavyzdžiui, TIS bendradarbiavimo grupė, veiksmus derindama su Europos Sąjungos kibernetinio saugumo agentūra (ENISA) ir Europos bendradarbiavimo rinkimų klausimais tinklu, parengė Rinkimų kibernetinio saugumo ir atsparumo kompendiumą, kuris buvo atnaujintas 2024 m.³⁹ Kibernetinio solidarumo aktu⁴⁰ sukurtas Kibernetinio saugumo rezervas yra veiksminga valstybėms narėms, taip pat ES partneriams naudojantis išorės pagalba skirta priemonė, kurią, gavus prašymą, galima pasitelkti siekiant padėti jiems reaguoti į reikšmingus arba didelio masto kibernetinio saugumo incidentus.

Reglamente dėl politinės reklamos nustatyti bendri ES standartai, padedantys piliečiams lengviau atpažinti politinę reklamą, žinoti, ar jie yra tokios reklamos skelbimo adresatai, ir tokią reklamą atskirti nuo kitų rūšių turinio. Siekiant užkirsti kelią užsienio kišimuisi, šiuo reglamentu likus trims mėnesiams iki rinkimų ar referendumo ES šalyje užsakovams iš trečiųjų šalių draudžiama teikti reklamą. Naujosios taisyklės padeda užtikrinti rinkimų procesų integralumą ir atviras bei skaidrias demokratines diskusijas⁴¹. Informaciją apie internetinę politinę reklamą, įskaitant informaciją apie tai, kas už ją sumokėjo, bus galima rasti internetinėje duomenų saugykloje.

Siekiant toliau gerinti pasirengimą rinkimams ir didinti rinkimų procesų atsparumą, bus sustiprintas bendradarbiavimas su valstybėmis narėmis Europos bendradarbiavimo rinkimų klausimais tinkle. Šio tinklo pajėgumai bus stiprinami sistemingiau keičiantis informacija, siekiant padėti kartu kurti bendras priemones ir produktus bendro intereso srityse. Naujoje

³⁷ 2022 m. gruodžio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2022/2555 dėl priemonių aukštam bendram kibernetinio saugumo lygiui visoje Sąjungoje užtikrinti, OL L 333, 2022 12 27, p. 80–152.

³⁸ 2024 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/2847 dėl horizontaliųjų kibernetinio saugumo reikalavimų, keliamų produktams su skaitmeniniais elementais, OL L, 2024/2847, 2024 11 20.

³⁹ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/lt/news/new-cybersecurity-compendium-how-protect-integrity-elections-published>.

⁴⁰ 2024 m. gruodžio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2025/38, kuriuo nustatomos solidarumo stiprinimo ir pajėgumo aptikti kibernetinio saugumo grėsmes ir incidentus Sąjungoje, jiems pasirengti ir į juos reaguoti didinimo priemonės, OL L, 2025/38, 2025 1 15.

⁴¹ Komisijos paskelbtos gairės padeda taikyti šį reglamentą, o visiems jo taikymo sričiai priskiriamiems subjektams – suprasti ir vykdyti savo pareigas. Komisija sudarys naują suinteresuotųjų subjektų ekspertų grupę ir jai paves stebėti šių taisyklių įgyvendinimą ir rinkti susijusią praktinę grįžtamąją informaciją. Be to, Komisija padės parengti šablonus ir kitas priemones, kad būtų lengviau taikyti šį reglamentą.

teminėje aplinkoje bus skatinama keistis informacija tokiais klausimais kaip rinkimų integralumas ir su rinkimais susijusios rizikos valdymas bei pasirengimas jai, rinkimų stebėjimas ES, nauji politinių kampanijų organizavimo būdai, įskaitant su finansavimu susijusius aspektus, politinių kandidatų ir išrinktų atstovų saugumas ir dirbtinio intelekto bei kitų naujų technologijų poveikis rinkimų procesams ir jų vaidmuo vykstant rinkimams⁴². Remdamasi keitimusi informacija Europos bendradarbiavimo rinkimų klausimais tinkle, Komisija sudarys **bendrų rinkimų procesų principų ir standartų sąrašą**⁴³. Komisija ragins naudotis **bendru rinkimų atsparumo mechanizmu** ir skatins tarpusavio keitimąsi žiniomis, savanorišką savitarpio pagalbą, bendrus mokymus ir teorinio modeliavimo pratybas. Ji taip pat **skatins trumpalaikius** valstybių narių **nacionalinių ekspertų mainus**. Kadangi ES šalys kandidatės ir potencialūs kandidatai nuolat susiduria su kišimusi į rinkimus, jie bus glaudžiau ir sistemingiau įtraukiami į Europos bendradarbiavimo rinkimų klausimais tinkle vykdomą veiklą, be kita ko, rengiant specialius susitikimus. Be to, bus siekiama toliau bendradarbiauti su tarptautinėmis organizacijomis, rengiančiomis rinkimams, įskaitant rinkimų stebėjimą, skirtas orientacines sistemas ir metodikas, pavyzdžiui, ESBO ir Europos Taryba.

Remdamasi ES teisės aktų sistema ir politikos priemonėmis⁴⁴, Komisija toliau bendradarbiaus su valstybėmis narėmis ir suinteresuotaisiais subjektais, siekdama parengti specialias **gaires dėl sąžiningo, skaidraus, į žmogų orientuoto ir atsakingo DI naudojimo rinkimų procesuose**. Vadovaudamasi šiomis gairėmis, kurias ketinama parengti padedant Europos bendradarbiavimo rinkimų klausimais tinklui ir Europos DI tarnybai, Komisija **ragins** Europos ir nacionalines politines partijas ir kitus susijusius subjektus **savanoriškai prisiimti įsipareigojimus atsakingai naudoti naujas technologijas** (visų pirma DI) politinėje veikloje ir toliau skatins dalytis geriausia praktika šiais klausimais, papildydama esamas teises priemones.

Interneto platformos ir paieškos sistemos tapo svarbiomis viešų diskusijų vietomis, kuriose formuojama viešoji nuomonė ir rinkėjų elgsena. Todėl labai didelių interneto platformų ir labai didelių interneto paieškos sistemų paslaugų teikėjai pagal SPA privalo įdiegti priemones, kuriomis būtų mažinama rizika, susijusi su neigiamu poveikiu pilietinėms diskusijoms ir rinkimų procesams⁴⁵. Siekdama padėti laikytis šių įsipareigojimų, Komisija priėmė **Gaires dėl sisteminės rizikos rinkimų procesams mažinimo**⁴⁶ ir bendradarbiauja su valstybių narių

⁴² Europos bendradarbiavimo rinkimų klausimais tinkle Komisija taip pat organizuos keitimąsi informacija rinkimų apklausų klausimu.

⁴³ Jis bus grindžiamas atitinkamais standartais ir apims patirtį, įgytą vykstant ES rinkimų stebėjimo misijas.

⁴⁴ Be DI akto, tai yra visų pirma Reglamentas dėl politinės reklamos ir 2023 m. Komisijos rekomendacija dėl įtraukimų ir atsparių rinkimų.

⁴⁵ Dėl įvairių reiškinių, susijusių su interneto platformomis ir paieškos sistemomis, rinkimų integralumui kyla didesnė rizika. Tarp šių reiškinių – dažnėjantis neapykantos kurstymas internete, su FIMI, taip pat platesnio masto dezinformacija susijusios grėsmės, (smurtinio) ekstremistinio turinio ir turinio, kuriuo siekiama radikalizuoti žmones, sklaida, taip pat turinio, sukurto naudojant naujas technologijas, pavyzdžiui, generatyvinių DI, sklaida.

⁴⁶ Komisijos komunikatas dėl gairių labai didelių interneto platformų ir labai didelių interneto paieškos sistemų paslaugų teikėjams dėl sisteminės rizikos rinkimų procesams mažinimo, C/2024/3014. Kiek tai sietina su SPA taikymu, visų pirma remiantis 2025 m. vasario mėn. Europos skaitmeninių paslaugų valdybos ir Komisijos paskelbtu SPA rinkimams skirtu priemonių rinkiniu skaitmeninių paslaugų koordinatoriams, paaiškėjo, kad valstybių narių skaitmeninių paslaugų koordinatorių rengiamos rinkimų apskritojo stalo diskusijos ir testavimas

nacionalinėmis institucijomis pasirengimo rinkimams srityje⁴⁷. Komisija, bendradarbiaudama su Europos bendradarbiavimo rinkimų klausimais tinklu, kartu su nacionaliniais skaitmeninių paslaugų koordinatoriais **atnaujins SPA rinkimams skirtą priemonių rinkinį**, kad būtų atsižvelgta į per pastaruosiu metu vykusius rinkimus įgytą patirtį ir būtinybę numatyti tam tikrus reiškinius ir jų pasekmes⁴⁸.

Kovos su dezinformacija praktikos kodeksas ir toliau atliks svarbų vaidmenį šalinant su rinkimais susijusias grėsmes, taikant jame nustatytą savanorišką įvairių suinteresuotųjų subjektų dalyvavimu grindžiamą požiūrį, visų pirma pasitelkiant rinkimams skirtą **greitojo reagavimo sistemą**, pagal kurią šį kodeksą pasirašę subjektai, kurie nėra platformos, pavyzdžiui, pilietinės visuomenės organizacijos, gali greitai pranešti interneto platformoms apie laiko požiūriu jautrų turinį arba paskyras, dėl kurių, jų nuomone, kyla grėsmė rinkimų proceso integralumui, užtikrinant, kad šios platformos galėtų imtis tinkamų veiksmų atsižvelgdamos į savo atitinkamą politiką. Tokia veikla turėtų būti toliau vykdoma ir plėtojama, be kita ko, įtraukiant krizines situacijas⁴⁹. Imantis naujų su rinkimais susijusių veiksmų pagal šį kodeksą daugiausia dėmesio bus skiriama naujų ir atsirandančių grėsmių, susijusių su manipuliavimo informacija kampanijomis, kurių vis dažniau pastebima rinkimų laikotarpiais, nustatymui ir analizei. Kodeksą pasirašę subjektai raginami daryti pažangą šiais klausimais Kodekso darbo grupėje, ir, išgryninant per ankstesnius Europos Parlamento ir nacionalinius rinkimus įgytą patirtį, nustatyti geriausios praktikos pavyzdžius.

Vykdamas internetines politines kampanijas vis svarbesnį vaidmenį atlieka **nuomonės formuotojai**. Remdamasi ES nuomonės formuotojų teisinės informacijos platforma, Komisija padės sukurti savanorišką **nuomonės formuotojų tinklą**, kad būtų didinamas informuotumas apie atitinkamas ES taisykles⁵⁰, įskaitant jų atsakomybę dalyvaujant politinėse kampanijose, ir skatinamas keitimasis geriausia praktika. Komisija taip pat skatins laikytis etikos standartų ir savanoriškų įsipareigojimų, be kita ko, susijusių su informacijos integralumu, ir rems nuomonės formuotojų vykdomą veiklą, kuria propaguojamas skaitmeninis raštingumas.

Siekiant užkirsti kelią kišimuisi, užtikrinti vienodas sąlygas politinėms partijoms ir kandidatams ir išlaikyti piliečių pasitikėjimą rinkimų integralumu ir sąžiningumu, labai svarbų vaidmenį atlieka **politikos finansavimo**, įskaitant kampanijų finansavimą, **skaidrumas ir atskaitomybė šioje srityje**. Remdamasi atitinkamomis ES taisyklėmis ir standartais⁵¹,

nepalankiausiomis sąlygomis yra naudingos priemonės gerinant suinteresuotųjų subjektų keitiamąsi informacija su rinkimais susijusiais klausimais, didinant informuotumą apie padėtį ir testuojant platformų pasirengimą.

⁴⁷ Dalyvaudama apskritojo stalo diskusijose su visais susijusiais subjektais ir organizuodama testavimą nepalankiausiomis sąlygomis.

⁴⁸ Pavyzdžiui, tai, kad rinkimų laikotarpiais užsienyje gyvenantys ES piliečiai susiduria FIMI ir dezinformacijos kampanijomis.

⁴⁹ Paaiškėjo, kad bendradarbiavimas pagal šį kodeksą ypač naudingas per krizes, pavyzdžiui, COVID-19 pandemiją ir Rusijos invaziją į Ukrainą, taip pat vykstant rinkimams.

⁵⁰ Pavyzdžiui, Reglamentą dėl politinės reklamos, SPA, DI aktą, Europos žiniasklaidos laisvės aktą ir kt.

⁵¹ Tai visų pirma bus grindžiama veiksmais, kuriais siekiama padėti taikyti Reglamentą dėl politinės reklamos, 2023 m. gruodžio 12 d. Komisijos rekomendaciją (ES) 2023/2829 dėl įtraukčių ir atsparių rinkimų procesų Sąjungoje, Europos aspekto iškelimo rinkimuose į Europos Parlamentą ir didesnio jų sklandumo, siūlomą Direktyvą dėl kovos su korupcija, ES kovos su pinigų plovimu taisyklės ir kitas atitinkamas ES taisykles (pvz., atliekant Reglamento dėl Europos politinių partijų ir Europos politinių fondų peržiūrą, dėl kurios teisėkūros

Komisija remia bendrą darbą su valstybėmis narėmis **politikos finansavimo skaidrumo ir sąžiningumo srityje**, nagrinėdama bendro intereso klausimus, pavyzdžiui, susijusius su anonimine parama ir parama kriptovaliuta, kuriomis gali būti naudojamos veiklai neskaidriais ir sunkiai aptinkamais būdais finansuoti. Komisija suburs nacionalinius ekspertus, visų pirma Europos bendradarbiavimo rinkimų klausimais tinkle, taip pat glaudžiai bendradarbiaudama su kitais ES tinklais bei įtraukdama suinteresuotuosius subjektus⁵², kad būtų **keičiamasi geriausios praktikos pavyzdžiais, galbūt parengtos gairės ir skatinama imtis bendrų veiksmų**.

Visuomenės ir technologiniai pokyčiai, ypač internete, politinėms partijoms ir kandidatams suteikia naujų galimybių užmegzti ryšius su rinkėjais, tačiau dėl jų taip pat kyla naujų iššūkių. Dėl sparčių informacinės aplinkos pokyčių, įtampos ir poliarizacijos politiniai kandidatai ir išrinkti atstovai vis dažniau susiduria su grasinimais, išpuoliais ir smurtu tiek internete, tiek realiame gyvenime⁵³. Ypatingas tokių veiksmų taikinytis yra politikoje dalyvaujančios moterys⁵⁴ – toks elgesys gali atgrasyti jas nuo dalyvavimo rinkimuose ir kai kuriais atvejais paskatinti atsistatydinti iš pareigų, į kurias jos buvo išrinktos, o tai akivaizdžiai daro neigiamą poveikį demokratiniam atstovavimui, nes moterys ir toliau yra viena iš politikoje nepakankamai atstovaujamų grupių⁵⁵. Siekdama geriau užtikrinti **politinių kandidatų ir išrinktų atstovų saugumą**, Komisija priims **rekomendaciją dėl saugumo politikoje**⁵⁶. Be to, Komisija Europos bendradarbiavimo rinkimų klausimais tinkle ir glaudžiai konsultuodamasi su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais parengs **specialų geriausios praktikos vadovą** ir remia gebėjimų stiprinimą, praktinės paramos teikimą, duomenų rinkimą ir savanoriškus įsipareigojimus (pvz., pasižadėjimus ir elgesio kodeksus) bei etikos standartus šioje srityje. Pagal šią darbo kryptį itin daug dėmesio bus skiriama moterims ir kitoms grupėms, kurioms kyla didesnė rizika patirti diskriminaciją, taip pat vietos politikų padėčiai.

Rinkimų procesų integralumui kylančios grėsmės yra sudėtingos ir daugialypės, todėl reikia užtikrinti pasirengimą ir reagavimą, grindžiamus veiksmais įvairiose politikos srityse ir įvairių subjektų dalyvavimu. Iš pastaruoju metu Moldovoje įgytos patirties matyti, kad galima pasipriešinti FIMI ir sumažinti šių reiškinių poveikį ir kad pasirengimas, tvirti politiniai įsipareigojimai, veiksmingas pastangų koordinavimas ir ES parama gali gerokai padidinti demokratijos atsparumą hibridinėms grėsmėms.

institucijos susitarė 2025 m. birželio mėn., numatytos griežtesnės taisyklės dėl netiesioginio finansavimo draudimo ir paramos teikėjų skaidrumo).

⁵² Įskaitant ekspertines žinias, sukauptas vykdant rinkimų stebėjimo misijas.

⁵³ Kiek tai sietina su rizika demokratijai Europos Sąjungoje, grasinimai žurnalistams, žiniasklaidos specialistams ir politikams yra vienas iš pagrindinių susirūpinimą keliančių klausimų, kuriuos išsakė respondentai, dalyvavę Komisijos kuriant Demokratijos skydą surengtose atvirose viešose konsultacijose.

⁵⁴ <https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/combating-cyber-violence-against-women-and-girls-developing-eu-measurement-framework>.

⁵⁵ <https://cdn.table.media/assets/wp-content/uploads/2025/03/07145057/Gender-Equality-Report-Chapeau-Communication.pdf>.

⁵⁶ Ji bus grindžiama, be kita ko, 2023 m. rekomendacija dėl įtraukčių ir atsparių rinkimų procesų, kitomis atitinkamomis ES taisyklėmis ir politika (pvz., dėl aukų teisių, kovos su smurtu prieš moteris, rasizmu ir ksenofobija ir dėl asmens duomenų apsaugos), taip pat ES remiamomis vykdomomis tarptautinėmis iniciatyvomis.

Grėsmių ir reagavimo būdų pavyzdžiai. Moldovos atvejo tyrimas

2024 m. Moldovoje vyko prezidento rinkimai ir referendumas dėl siekių įstoti į ES įtvirtinimo konstitucijoje, kuriuos lydėjo plataus masto Rusijos vykdoma dezinformacija, kišimasis ir balsų pirkimas. Per 2025 m. rugsėjo mėn. vykusius šalies parlamento rinkimus susidurta su didelėmis hibridinėmis grėsmėmis iš Rusijos, įskaitant kibernetinius išpuolius, melagingus perspėjimus dėl bombų, FIMI ir dezinformaciją⁵⁷, be kita ko, dirbtinai sureikšminant tam tikrų kandidatų ar partijų profilius, plačiu mastu naudojant DI sugeneruotą turinį ir netikras žiniasklaidos svetaines ir perkant balsus⁵⁸.

Siekdama įstoti į ES, Moldova padidino savo atsparumą taikydama visapusišką ir holistinį požiūrį, kuriuo siekiama kovoti su FIMI ir dezinformacija pagal principą „iš apačios į viršų“. Padedama ES ir kitų partnerių, Moldova sustiprino savo kibernetinį ir vidaus saugumą, teismų sąžiningumą, tyrimo institucijų pajėgumus nustatyti neteisėtus finansinius srautus, be kita ko, palaikomus pasitelkiant kriptovaliutas, taip pat strateginės komunikacijos pajėgumus ir gebėjimus teikti paslaugas gyventojams net per krizes (pvz., per energetikos krizę ir susidūrus su asmenų, bėgančių nuo Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą, antplūdžiu), kad padėtų šalinti nacionalinės sanglaudos spragas. Nacionalinė rinkimų komisija ėmėsi ryžtingų veiksmų dėl partijų finansavimo taisyklių pažeidimų. Įsteigtas naujas Strateginės komunikacijos centras, siekdamas stiprinti visuomenės atsparumą FIMI ir remdamasis sudėtinga analize ir prognozavimu, koordinuoja daugiašalių strateginės komunikacijos programų įgyvendinimą.

Siekiant padėti gerinti informuotumą apie padėtį ir pasirengimą, Europos skaitmeninės žiniasklaidos stebėjimo centre įsteigtas naujas Moldovą ir Ukrainą apimantis regioninis centras, kuriame daugiausia dėmesio skiriama Rusijos skleidžiamai dezinformacijai⁵⁹. Komisija kartu su ES delegacija ir ES partnerystės misija (angl. EUPM) taip pat surengė dezinformacijos ir kibernetinių grėsmių modeliavimo pratybas, kuriomis siekiama gerinti pasirengimą hibridinėms grėsmėms Moldovoje⁶⁰, ir padėjo sukurti laikiną problemų sprendimo

⁵⁷ Pagrindiniais dezinformacijos naratyvais rinkimų kampanijos metu buvo siekiama suskaldyti visuomenę, pakirsti pasitikėjimą demokratija ir trukdyti šaliai integruotis į Europą. Juose daugiausia dėmesio skirta teiginiams apie vyriausybės vykdomą politinę priespaudą ir korupciją, rinkimų klastojimą, suvereniteto praradimą, taip pat baimės dėl galimų ginkluotų konfliktų kurstymui (EDMO centro BROD 2025 m. parlamento rinkimų Moldovos Respublikoje stebėjimo misijos ataskaita, <https://brodhub.eu/en/republic-of-moldova/report-the-observation-mission-of-the-2025-parliamentary-elections-in-the-republic-of-moldova/>).

⁵⁸ Žr. ataskaitas, kurias parengė EDMO centras FACT, vykdamas veiklą Moldovoje, (<https://fact-hub.eu/moldova/>)

ir EDMO centras BROD, vykdamas veiklą Rumunijoje ir Bulgarijoje, (<https://brodhub.eu/en/republic-of-moldova/>).

⁵⁹ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/lt/news/new-european-digital-media-observatory-hub-fights-disinformation-ukraine-and-moldova>.

⁶⁰ 2015 m. birželio 11 d., bendradarbiaujant su Moldovos ekonominio vystymosi ir skaitmenizacijos ministerija, Europos Sąjungos delegacija Moldovos Respublikoje ir Europos Sąjungos partnerystės misija Moldovoje, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/lt/news/commission-services-and-moldovan-authorities-conduct-stress-test-potential-digital-hybrid-threats>.

mechanizmą, kurį sudaro keturios pagrindinės interneto platformos, pasirašiusios Kovos su dezinformacija praktikos kodeksą, ir vietos pilietinės visuomenės atstovai⁶¹.

Nuolatinės Moldovos nacionalinių institucijų, pilietinės visuomenės ir nepriklausomos žiniasklaidos pastangos, taip pat ES parama, be kita ko, rinkimų stebėjimo misijoms, atliko labai svarbų vaidmenį atskleidžiant kišimosi atvejus, skatinant gebėjimus naudotis žiniasklaidos priemonėmis ir kovojant su dezinformacija, ją atremiant pateikiamais faktais. Iš šios patirties matyti, kad pagrindinės pažeidžiamos vietos atsirado internetinėje erdvėje ir kad, siekiant užtikrinti atskaitomybę skaitmeninėje erdvėje demokratijos labui, būtinas nuolatinis tiek nacionalinių institucijų, tiek ES įsitraukimas.

Rinkimų integralumo stiprinimas taip pat yra vienas iš pagrindinių ES išorės politikos prioritetų. Tai – strateginė būtinybė, nes daugelis Europos demokratinėms valstybėms ir rinkimų procesams kylančių iššūkių ir prieš juos vykdomų išpuolių yra tarpvalstybinio pobūdžio ir juos galima iš tikrųjų apsaugoti tik jeigu ES bus apsupta atsparių demokratinų valstybių. Per pastaruosiu metu kaimyninėse šalyse vykusius rinkimus paaiškėjo, kad reikia reaguoti į nacionalinių institucijų prašymus padėti kovoti su dezinformacija socialiniuose tinkluose. ES stiprins savo paramą vietoje vykdomoms tarptautinėms rinkimų stebėjimo misijoms.

Europos demokratijos atsparumo centre vykdoma veikla padės stiprinti rinkimų ir kitų demokratinų procesų sąžiningumą ir integralumą. Bendradarbiavimas ir informacijos mainai tarp Centro ir atitinkamų šios srities ES lygmens struktūrų ir bendradarbiavimo mechanizmų bus vykdomi visapusiškai atsižvelgiant į taikomas teisines sistemas, šių struktūrų (pvz., Europos bendradarbiavimo rinkimų klausimais tinklo, nacionalinių kontaktinių subjektų politinės reklamos klausimais tinklo arba Skaitmeninių paslaugų valdybos) ir jų dalyvių nepriklausomumą ar ypatumus ir galiojančias procedūras.

Veiksmai:

- *siekiant didinti rinkimų integralumą ir gerinti pasirengimą jiems, remti tvirtesnę bendradarbiavimą su valstybėmis narėmis Europos bendradarbiavimo rinkimų klausimais tinkle (ECNE);*
- *parengti gaires dėl DI naudojimo rinkimų procesuose;*
- *atnaujinti Skaitmeninių paslaugų akto rinkimams skirtą priemonių rinkinį;*
- *padėti sukurti savanorišką ES nuomonės formuotojų tinklą;*
- *remti bendrą darbą su valstybėmis narėmis politikos finansavimo skaidrumo ir sąžiningumo srityje;*
- *parengti Komisijos rekomendaciją ir specialų geriausios praktikos vadovą dėl politinių kandidatų ir išrinktų atstovų saugumo;*
- *stiprinti bendradarbiavimą su tarptautiniais rinkimų stebėtojais, kad būtų didinami gebėjimai stebėti dezinformaciją socialiniuose tinkluose stebint rinkimus už ES ribų.*

2.3.2. Laisvos ir nepriklausomos žiniasklaidos atsparumo stiprinimas

⁶¹ Remiantis sėkmingu laikino problemų sprendimo mechanizmo taikymu per 2024 m. Moldovoje vykusius rinkimus ir patirtimi, įgyta pagal kodeksą imantis greitojo reagavimo veiksmų.

Laisva, nepriklausoma ir pliuralistinė žiniasklaida yra informacinės erdvės vientisumo ir įvairovės pagrindas, todėl ji labai svarbi mūsų demokratinėms valstybėms. Žiniasklaida užtikrina valdžios atskaitomybę ir, suteikdama daug įvairių patikimų informacijos šaltinių, padeda žmonėms susidaryti nuomonę ir priimti pagrįstus sprendimus⁶². Žiniasklaidos laisvės ir pliuralizmo skatinimas taip pat yra vienas iš pagrindinių ES veiklos uždavinių, įgyvendinant tokias teisėkūros iniciatyvas kaip Europos žiniasklaidos laisvės aktas (angl. EMFA) arba Kovos su strateginiais ieškiniiais dėl visuomenės dalyvavimo (SLAPP) direktyva⁶³. ES taip pat tvirtai remia žiniasklaidos laisvę visame pasaulyje, be kita ko, daugiašaliu lygmeniu, ir pripažįsta, kad puoselėjant demokratines vertybes ir ginant pagrindines teises visame pasaulyje nepriklausoma žiniasklaida ir žurnalistika atlieka esminį vaidmenį.

Vis dėlto vykstant skaitmenizacijai žiniasklaidos sektorius patiria didelį ekonominį spaudimą. Šie informacinės aplinkos pokyčiai turi įtakos informacijos rengimui, dalijimuisi ja, jos naudojimui ir pasitikėjimui ja. Piliečiai, norėdami gauti informaciją ir susidaryti nuomonę įvairiais klausimais, įskaitant politiką, vis labiau pasikliauja interneto platformomis, o pastaruoju metu – generatyviu DI. Interneto platformos tampa pagrindiniais jaunimo informacijos šaltiniais⁶⁴, ypač pasitelkiant nuomonės formuotojus⁶⁵. Interneto platformose turiniui rūšiuoti naudojami algoritmai skatina išitraukimą, dažnai pirmenybę teikdami ne patikimai ir pagrįstai informacijai, o sensingam ar prieštarigai vertinamam turiniui. Dėl to kyla pavojus, kad bus sureikšminama dezinformacija, padidės visuomenės susiskaldymas ir sumažės žiniasklaidos turinio matomumas. Rinkoje, kurioje vis labiau dominuoja interneto platformos, nepriklausomiems žiniasklaidos paslaugų teikėjams ir naujienų agentūroms sunku pritaikyti savo pajamų iš reklamos verslo modelius⁶⁶.

Dėl to tampa sunkiau išlaikyti nepriklausomą naujienų žiniasklaidą ir užtikrinti kokybiško tiriamojo žurnalistinio turinio, grindžiamo profesiniais ir etikos standartais, prieinamumą. Keliuose regionuose, ypač daugelyje kaimo vietovių, iš rinkos išstumiamos vietos naujienų agentūros, todėl atsiranda vadinamosios naujienų dykumos ir mažėja informacijos prieinamumas ir pliuralizmas bei prastėja jos kokybė⁶⁷, o dėl to gali sumenkėti dalyvavimo lygis ir pasitikėjimas demokratija ir padidėti dezinformacijos poveikis. Be to, neigiamą poveikį

⁶² Respondentai, dalyvavę Komisijos kuriant Europos demokratijos skydą surengtose atvirose viešose konsultacijose, nurodė, kad norint užtikrinti demokratijos atsparumą pirmiausia reikia garantuoti laisvos ir nepriklausomos žiniasklaidos pliuralizmą ir saugią aplinką žurnalistams.

⁶³ 2024 m. balandžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1069 dėl asmenų, užsiimančių visuomenės dalyvavimo veikla, apsaugos nuo akivaizdžiai nepagrįstų ieškinių ar piktnaudžiaujamojo pobūdžio teismo procesų, OL L, 2024/1069, 2024 4 16.

⁶⁴ 2025 m. socialinių tinklų tyrimo duomenimis, 15–24 metų jaunuoliai, norėdami gauti informacijos apie socialines ir politines aktualijas, dažniausiai naudojasi socialinės žiniasklaidos platformomis (65 proc.). Šaltinis – <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3592>.

⁶⁵ Europos žiniasklaidos sektoriaus apžvalga. Žr. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/lt/library/2025-european-media-industry-outlook-report>. Iš 2024 m. instituto „Reuters“ skaitmeninių naujienų ataskaitos matyti, kad 57 proc. socialinio tinklo „TikTok“ naudotojų ir 53 proc. socialinio tinklo „Instagram“ naudotojų teigia, kad pagrindinis jų naujienų šaltinis yra nuomonės formuotojai, kurie lenkia žurnalistus ir spausdintinę žiniasklaidą (atitinkamai 41 proc. ir 34 proc.).

⁶⁶ Įterpti naujausius Eurostato statistinius duomenis apie rinkos dalį.

⁶⁷ <https://cmpf.eui.eu/local-media-for-democracy-research-results/>.

žurnalistų darbo aplinkai daro išpuoliai, piktnaudžiaujamojo pobūdžio ieškiniai ir kitų formų bauginimas, todėl žurnalistų saugumas ir apsauga tampa vienu iš esminių prioritetų⁶⁸.

ES aktyviai sprendžia su žiniasklaidos laisve ir žiniasklaidos pliuralizmu susijusias problemas ir pasiūlė keletą teisinių, politikos ir finansavimo priemonių. Europos žiniasklaidos laisvės akte nustatytos naujos bendros taisyklės žiniasklaidos pliuralizmui ir nepriklausomumui ES apsaugoti, siekiant užtikrinti, kad tiek viešoji, tiek privati žiniasklaida galėtų lengvai veikti vidaus rinkoje nepatirdama nederamo spaudimo, atsižvelgiant į skaitmeninę transformaciją. Komisija padeda valstybėms narėms taikyti Europos žiniasklaidos laisvės aktą, be kita ko, teikdama gaires, ir užtikrins jo vykdymą. Komisija palaikys aktyvų dialogą su atitinkamais sektoriaus subjektais ir pilietinės visuomenės organizacijomis, siekdama užtikrinti, kad Europos žiniasklaidos laisvės akte nustatytos apsaugos priemonės ir mechanizmai būtų veiksmingai taikomi visoje ES.

Siekiant užtikrinti, kad labai didelių interneto platformų ir labai didelių interneto paieškos sistemų paslaugų teikėjai skirtų deramą dėmesį žiniasklaidos laisvei ir pliuralizmui, SPA reikalaujama, kad jie kruopščiai nustatytų ir mažintų bet kokią sistemine riziką, kylančią dėl jų paslaugų modelio ar veikimo, įskaitant riziką žiniasklaidos laisvei ir pliuralizmui. Komisija toliau stebės šiuos įpareigojimus ir pasirūpins jų vykdymu, taip pat bendradarbiaus su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais, kad būtų užtikrintas jų laikymasis skaitmeninėje aplinkoje.

Siekiant užtikrinti laisvą informacijos judėjimą mūsų demokratijos sistemoje, reikalingos dinamiškos ir konkurencijai atviros laisvos ir nepriklausomos žiniasklaidos rinkos. Komisija toliau stengsis užtikrinti, kad skaitmeniniame sektoriuje būtų laikomasi ES **antimonopolinių taisyklių**, kad padėtų skatinti sąžiningą ir įvairiapusę žiniasklaidos aplinką ir kovoti su praktika, kuri gali daryti neigiamą poveikį žiniasklaidos pliuralizmui, be kita ko, apsaugodama nepriklausomus žiniasklaidos paslaugų teikėjus nuo antikoncepcinio elgesio internetinės reklamos srityje. Be to, apsaugant konkurenciją žiniasklaidos pliuralizmas ir įvairovė taip pat gali būti skatinami ne tik tradiciniuose žiniasklaidos sektoriuose, bet ir sparčiai besivystančiuose sektoriuose, pavyzdžiui, dirbtinio intelekto. **Peržiūrėtose Susijungimų gairėse**⁶⁹ Komisija pateiks daugiau informacijos apie tai, kaip ji ketina išsaugoti konkurenciją dėl kokybės ir kaip tai gali padėti skatinti vartotojams ir piliečiams naudingą žiniasklaidos pliuralizmą ir įvairovę. Pagal **Skaitmeninių rinkų aktą**⁷⁰ Komisija į savo prioritetų sąrašą įtrauks vykdymo užtikrinimo veiksmus, kuriais skatinama nepriklausoma ir įvairi žiniasklaidos aplinka, be kita ko, didinant internetinės reklamos skaidrumą. Nauji iššūkiai, pavyzdžiui, DI grindžiamų paslaugų diegimas, taip pat daro poveikį sąžiningoms ir konkurencijai atviroms

⁶⁸ 2025 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje Komisija nustatė, kad, atsižvelgiant į nuolatinę grėsmes, vis daugiau dėmesio skiriama žurnalistų saugumui ir apsaugai, o valstybės narės kuria ar toliau taiko paramos struktūras arba stiprina žurnalistų teisinę apsaugą, https://commission.europa.eu/publications/2025-rule-law-report-communication-and-country-chapters_en?prefLang=lt.

⁶⁹ Gairės dėl horizontalių susijungimų vertinimo pagal Tarybos reglamentą dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės, 2004/C 31/03, ir Nehorizontalių susijungimų vertinimo pagal Tarybos reglamentą dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės gairės, 2008/C 265/07.

⁷⁰ 2022 m. rugsėjo 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/1925 dėl atvirų konkurencijai ir sąžiningų skaitmeninio sektoriaus rinkų, OL L 265, 2022 10 12, p. 1–66.

skaitmeninėms žiniasklaidos rinkoms. Komisija šiuo metu su atitinkamais prieigos valdytojais palaiko dialogus šių aspektų reguliavimo klausimais. Tai taip pat įtraukta į šiuo metu vykdomą Skaitmeninių rinkų akto peržiūrą – ją atlikus bus pateikta nustatytų problemų ir galimų būsimų veiksmų ataskaita.

Siekdama toliau remti šio sektoriaus ekonominį gyvybingumą, atsižvelgdama į šiuo metu atliekamą **Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos**⁷¹ (AŽPD) vertinimą ir būsimą jos peržiūrą, Komisija įvertins būdus, kaip **padidinti bendro intereso žiniasklaidos paslaugų pastebimumą ir atnaujinti reklamos taisykles, kad būtų skatinamas ES žiniasklaidos tvarumas**. Atliekant AŽPD peržiūrą⁷² ir rengiant būsimąjį Skaitmeninio sąžiningumo aktą taip pat bus svarstomas **nuomonės formuotojų** atliekamas **vaidmuo**, papildant galiojančias ES taisykles.

Visuomeniniams transliuotojams teikiamo viešojo finansavimo tikslas – sudaryti jiems sąlygas patenkinti demokratinis, socialinius ir kultūrinius visuomenės poreikius ir užtikrinti pliuralizmą, įskaitant kultūrų ir kalbų įvairovę. Europos žiniasklaidos laisvės akte reikalaujama, kad valstybės narės nustatytų finansavimo procedūras ir jomis užtikrintų, kad visuomeniniai žiniasklaidos paslaugų teikėjai turėtų pakankamų, tvarių ir nuspėjamų finansinių išteklių, atitinkančių jų su viešosiomis paslaugomis susijusių įgaliojimų vykdymą ir gebėjimą plėtotis pagal tuos įgaliojimus. Šiuo metu atliekant 2009 m. komunikato dėl transliavimo⁷³ vertinimą siekiama nustatyti, ar, atsižvelgiant į rinkos pokyčius – pradedant naujomis technologijomis ir baigiant naujais žiūrėjimo būdais ir naujais šio sektoriaus dalyviais, – galiojančios visuomeninio transliavimo paslaugoms taikomos valstybės pagalbos taisyklės vis dar atitinka paskirtį.

Generatyvinio DI plėtra žiniasklaidos ekosistemai atveria naujų galimybių, tačiau dėl jos taip pat kyla įvairių iššūkių. Piratavimas internete ir autorių teisių saugomos medžiagos naudojimas DI modeliams mokytis tam negavus leidimo tebėra didelės grėsmės žiniasklaidos sektoriui, dėl kurių mažėja pajamos ir kurios daro poveikį žiniasklaidos kokybei ir įvairovei. Komisija **peržiūrės Direktyvą dėl autorių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje**⁷⁴ ir apsvarstys būdus, kaip, atsižvelgiant į šiuos pokyčius, būtų galima padidinti jos veiksmingumą.

Komisija žiniasklaidos sektoriaus ekonominiam atsparumui ES ir už jos ribų didinti taip pat pasitelks savo finansines priemones. Pagal **Žiniasklaidos atsparumo programą** dabartinė parama žiniasklaidai bus susieta su pagal naująją daugiametę finansinę programą (DFP)

⁷¹ 2018 m. lapkričio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/1808, kuria, atsižvelgiant į kintančias rinkos realijas, iš dalies keičiama Direktyva 2010/13/ES dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų tam tikrų nuostatų, susijusių su audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų teikimu, derinimo, (Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva) *OL L 303, 2018 11 28, p. 69–92*.

⁷² Peržiūredama audiovizualinės žiniasklaidos taisykles, Komisija daugiausia dėmesio skirs būdams užtikrinti teisingesnę žiniasklaidos ekosistemą, kurioje būtų tinkamai apsaugomi žiūrovai, ypač jaunesni, kai jie vartoja audiovizualinį turinį internete, įskaitant nuomonės formuotojų teikiamą turinį.

⁷³ Europos Komisijos komunikatas dėl valstybės pagalbos taisyklių taikymo visuomeninio transliavimo paslaugoms, 2009/C 257/01, dėl kurio Komisija 2025 m. spalio mėn. pradėjo viešas konsultacijas, siekdama išsiaiškinti valdžios institucijų, įmonių ir piliečių nuomonę.

⁷⁴ 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/790 dėl autorių teisių ir gretutinių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje (*OL L 130, 2019 5 17, p. 92–125*).

siūlomomis finansavimo programomis⁷⁵, taip sudarant sąlygas sėkmingam kitos DFP įgyvendinimui. Pagal šią programą bus remiama nepriklausoma žurnalistika ir gebėjimas naudotis žiniasklaidos priemonėmis, pabrėžiant Komisijos pastangas stiprinti tvarų naujienų žiniasklaidos sektorių, įskaitant vietos žurnalistiką, be kita ko, ES šalyse kandidatėse ir potencialiuose kandidatuose. Komisija didins pagal **programą „Kūrybiška Europa“** vietos žiniasklaidai teikiamą paramą skatindama projektus, kuriuos įgyvendinant daugiausia dėmesio skiriama nepriklausomos ir vietos žurnalistikos gyvybingumui⁷⁶. 2027 m. taip pat bus išplėsti dabartiniai pagal programą „Kūrybiška Europa“ skelbiami kvietimai teikti pasiūlymus įgūdžių srityje, įtraukiant naują veiksmą dėl naujienų žiniasklaidos specialistų kvalifikacijos kėlimo. Naujais veiksmais pagal **programą „Europos horizontas“** bus toliau remiama žiniasklaidos sektoriaus skaitmeninė transformacija, be kita ko, kuriant naujas novatoriškas žiniasklaidai skirtas priemones, kad ji galėtų pasiekti naujus naudotojus ir užtikrinti naujus pajamų šaltinius.

Privačios investicijos į žiniasklaidos sektorių tebėra gana nedidelės, todėl reikia naujų specialiai pritaikytų investavimo sprendimų, daugiausia dėmesio skiriant ilgalaikę investicijų grąžai. Turėtų būti sudarytos sąlygos **privataus akcinio kapitalo lėšomis** remti kokybišką nepriklausomą žiniasklaidą. Komisija skatins poveikio investicijas į naujienų žiniasklaidos sektorių ir kartu su EIB grupe pradės bendradarbiauti su galimais investuotojais.

Komisija, remdama DI diegimą kultūros ir kūrybos sektoriuose, įsipareigojo padėti kurti **europines platformas**, kuriose platesnei auditorijai visoje ES būtų įvairiomis kalbomis tikroju laiku teikiamos profesionalių žiniasklaidos priemonių rengiamos naujienos ir informacija⁷⁷. Komisija taip pat aktyviau remis novatoriškus žiniasklaidos projektus, kuriuos įgyvendinant auditorijai visoje Sąjungoje suteikiama galimybių naudotis naujais formatais ir turiniu⁷⁸. Be to, Komisija išnagrinės ES technologinės aplinkos ateities perspektyvas, pirmiausia daugiausia dėmesio skirdama būsimoms socialinių tinklų / socialinės žiniasklaidos platformoms, padedančioms užtikrinti ES **skaitmeninį suverenumą**.

Vienas iš pagrindinių prioritetų, be kita ko, ES išorės veiksmų srityje, ir toliau yra **žurnalistų saugumo ir apsaugos užtikrinimas**⁷⁹. Siekdama stiprinti pastangas apsaugoti žurnalistus nuo nederamo spaudimo, grasinimų ir išpuolių, Komisija atnaujins savo **Rekomendaciją dėl**

⁷⁵ Visų pirma siūloma programa „AgoraEU“.

⁷⁶ Komisija taip pat remia nepriklausomą vietos žurnalistiką ir prisideda prie žurnalistais tapti siekiančių asmenų mokymo taikydama priemones, kuriomis daugiausia dėmesio skiriama konkrečioms temoms, pavyzdžiui, pagal ES sanglaudos politiką. Jos vietos lygmeniui skirtos informavimo priemonės ir gebėjimų stiprinimo veiksmai padeda kovoti su vadinamųjų naujienų dykumų atsiradimu.

⁷⁷ DI strategija, COM(2025) 723 *final*.

⁷⁸ Su veiksmais, kuriais remiamas naujienų žiniasklaidos sektorius, galima susipažinti adresu <https://digital-strategy.ec.europa.eu/lt/policies/news-initiative>. Valstybių narių iniciatyva taip pat pradėtos svarbios bendradarbiavimo iniciatyvos. Nauji tokių tarpvalstybinių iniciatyvų pavyzdžiai yra ARTE+ ir „Deutsche Welle“ bei „France Médias Monde“ pradėtas „informacinio skydo“ projektas.

⁷⁹ Parama nepriklausomai ir pliuralistinei žiniasklaidai, teisė gauti informaciją ir kova su dezinformacija, taip pat žurnalistų ir žiniasklaidos darbuotojų saugumas internete ir realiame gyvenime yra pagrindiniai ES veiksmų plano žmogaus teisių ir demokratijos srityje prioritetai ir apima tokias priemones kaip ES žmogaus teisių gynėjų mechanizmas („ProtectDefenders.eu“) ir ES parama Europos demokratijos fondui (angl. EED), kurio lėšomis remiami demokratiją propaguojantys subjektai, įskaitant nepriklausomas žiniasklaidos platformas ir žurnalistus. <https://democracyendowment.eu/>.

žurnalistų saugumo⁸⁰, kad būtų užtikrintas didesnis žurnalistų saugumas ir sudaromos palankios sąlygos žurnalistų vykdomai veiklai ir kokybiškam naujienų pranešimui (pirminių šaltinių žurnalistikai) visuomenėje, taip pat suorganizuos **aukšto lygio renginį kovos su SLAPP klausimais**, kad jo metu padarytomis išvadomis būtų prisidedama prie jos Rekomendacijos dėl apsaugos nuo SLAPP peržiūros⁸¹. Be to, siekdama populiarinti saugius uostus, skirtus žurnalistams, tyrėjams ir pilietinės visuomenės organizacijoms, aktyviai analizuojantiems informacinę aplinką ir jos pokyčius (pvz., dirbtinio intelekto poveikį), Komisija priims gaires, padėsiančias įgyvendinti atitinkamas ES taisykles⁸².

Siekdama prisidėti prie bendro tikslo remti žiniasklaidos laisvę ir pliuralizmą, Komisija taip pat toliau finansuos spaudos laisvės stebėsenos ES valstybėse narėse ir šalyse kandidatėse mechanizmus⁸³.

Komisija taip pat remia kokybišką nepriklausomą žiniasklaidą ir žurnalistiką tarptautiniu mastu, visų pirma ES kaimyninėse šalyse ir ES šalyse kandidatėse bei potencialiuose kandidatuose. Pagrindinis finansavimas nepriklausomos žiniasklaidos veiklai palaikyti yra viena iš veiksmingų ir efektyvių priemonių kovojant su autoritarinių režimų vykdomomis dezinformacijos operacijomis tiek ES viduje, tiek už jos ribų. Nepriklausomos kokybiškos tiriamosios ir pramoginės laidos padeda užkirsti kelią FIMI naratyvų įsitvirtinimui ir gali apriboti jų sklaidą ES ir ES šalyse partnerėse⁸⁴. Be to, iš Europos demokratijos fondo ir pagal Komisijos mechanizmą „ProtectDefenders.eu“ teikiama parama žurnalistams kaip žmogaus teisių gynėjams, kuriems kyla pavojus būnant už ES ribų. 2024 m. pagal pastarąjį mechanizmą parama buvo suteikta mažiausiai 943 žiniasklaidos darbuotojams. Komisija toliau teiks pagrindinę paramą į užsienį, be kita ko, iš Rusijos, Baltarusijos ir kitų šalių, pasitraukusiems nepriklausomiems žurnalistams ir perkeltoms nepriklausomoms žiniasklaidos priemonėms, kurie dirba ir veikia iš ES ir jos kaimyninių šalių, taip pat padės išlaikyti aukštos kokybės nepriklausomas žiniasklaidos priemones pagrindinėse šalyse partnerėse. Komisija sustiprins greitojo reagavimo veiklą, vykdomą kartu su patikimais partneriais, kad autoritarinių režimų valdomi piliečiai, pilietinės visuomenės atstovai ir žurnalistai galėtų pasinaudoti sprendimais, padedančiais apeiti skaitmeninę cenzūrą, išvengti stebėjimo ir užkirsti kelią veiklos nutraukimui. Komisija taip pat yra pasiūliusi pagal naujosios DFP priemonę „Globali Europa“ pirmenybę teikti žiniasklaidos laisvės rėmimui.

Veiksmai:

- *peržiūrėti Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvą;*

⁸⁰ 2021 m. rugsėjo 16 d. Komisijos rekomendacija (ES) 2021/1534 dėl žurnalistų ir kitų žiniasklaidos specialistų apsaugos, saugumo ir įgalėjimo užtikrinimo Europos Sąjungoje, C/2021/6650.

⁸¹ Siekdama didinti paramą nukentėjusiems, Komisija taip pat atnaujins Kovos su SLAPP ekspertų grupės įgaliojimus ir sudėtį bei peržiūrės ES tarptautinės privatinės teisės normas, kad įvertintų galimą poreikį įtraukti su SLAPP susijusius aspektus.

⁸² Pavyzdžiui, SPA, Reglamentą dėl politinės reklamos arba DI aktą.

⁸³ Žr., pavyzdžiui, pagal programą „Kūrybiška Europa“ finansuojamus projektus, kaip antai projektą „Greitojo reagavimo žiniasklaidos laisvės srityje mechanizmas“.

⁸⁴ ES per Europos demokratijos fondą teikia pagrindinę paramą nepriklausomai žiniasklaidai, kuri vien Rusijoje socialinės žiniasklaidos kanalais pasiekia mažiausiai 36 mln. asmenų auditoriją. Nuo 2022 m. ES remiamų žiniasklaidos priemonių auditorija padidėjo mažiausiai 15–20 proc.

- *peržiūrint Direktyvą dėl autorių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje, spręsti žiniasklaidos ekosistemoje kylančias problemas;*
- *peržiūrint Susijungimų gaires, pateikti rekomendacijų, kaip išlaikyti konkurenciją ir skatinti žiniasklaidos pliuralizmą ir įvairovę;*
- *atliekant 2009 m. komunikato dėl transliavimo vertinimą, įvertinti galiojančių visuomeninio transliavimo paslaugoms taikomų valstybės pagalbos taisyklių tinkamumą;*
- *pradėti įgyvendinti Žiniasklaidos atsparumo programą, skirtą nepriklausomai žurnalistikai ir gebėjimui naudotis žiniasklaidos priemonėmis remti;*
- *stiprinti žurnalistų saugumo užtikrinimo ir kovos su piktnaudžiavimu bylinėjimusi (SLAPP) priemones;*
- *remti kokybišką nepriklausomą žiniasklaidą ir žurnalistiką už ES ribų.*

2.4. Visuomenės atsparumo didinimas ir piliečių dalyvavimo skatinimas

Įsitraukę ir įgalėję piliečiai ir aktyvi pilietinė visuomenė yra demokratijos pagrindas. Skatinant pilietinį ugdymą, įskaitant gebėjimą naudotis žiniasklaidos priemonėmis, skaitmeninį raštingumą ir kritinį mąstymą, didinamas informuotumas apie riziką ir grėsmes, o visų amžiaus grupių piliečiams visose bendruomenėse suteikiama galių orientuotis informacinėje aplinkoje, gauti patikimą informaciją, naudotis demokratinėmis teisėmis ir dalyvauti demokratinuose procesuose. Taip pat reikia skatinti piliečius dalyvauti demokratiname gyvenime remiant dalyvavimui ir svarstymams skirtas priemones, kad būtų stiprinamas atsakomybės jausmas, įgalėjimas ir visuomenės pasitikėjimas. Tai labai svarbu siekiant didinti bendrą visuomenės atsparumą.

2.4.1. Pilietinis ugdymas ir demokratijos įgūdžiai

Pilietiškumo įgūdžiai, įskaitant gebėjimą naudotis žiniasklaidos priemonėmis ir skaitmeninį raštingumą, yra labai svarbūs demokratijai. Tokių įgūdžių ugdymas remiamas įgyvendinant daug įvairių projektų pagal įvairias ES programas, pavyzdžiui, programą „Erasmus+“, Piliečių, lygybės, teisių ir vertybių programą ir programą „Europos horizontas“.

Priemonės švietimo srityje

Ugdant pilietiškumo įgūdžius, kad žmonės galėtų elgtis atsakingai, mokyklos ir švietimo įstaigos atlieka svarbų vaidmenį – skatina kritinį mąstymą, įtraukumą, žodžio laisvę ir aktyvų piliečių dalyvavimą. Stiprindamos šiuos įgūdžius, visais lygmenimis veikiančios švietimo įstaigos ugdo informuotus ir aktyvius piliečius, taip kurdamos atsparesnę demokratinę visuomenę.

Pagrindinių įgūdžių veiksmų plane, parengtame pagal Įgūdžių sąjungos iniciatyvą, tiek pilietiškumo, tiek skaitmeniniai įgūdžiai laikomi pagrindiniais įgūdžiais, kurie yra labai svarbūs, kad piliečiai galėtų sėkmingai gyventi tiek profesinį, tiek asmeninį gyvenimą. Į 2026 m. **švietimo dokumentų rinkinį** bus įtraukta **mokykloms skirta Pagrindinių įgūdžių rėmimo programa**, kuria siekiama padėti vaikams ir jaunimui įgyti raštingumo, matematikos, gamtos mokslų, skaitmeninių ir pilietiškumo įgūdžių. Pagal šį dokumentų rinkinį Komisija, remdamasi Skaitmeninio švietimo veiksmų plano peržiūra, pateiks 2030 m. skaitmeninio

švietimo ir įgūdžių ateities veiksmų gaires, daugiausia dėmesio skirdama skaitmeniniams įgūdžiams, raštingumui DI srityje ir kritiniam mąstymui bei demokratijos atsparumo skaitmeniniame pasaulyje didinimui.

Komisija pateiks rekomendacijų mokyklų vadovams ir politikos formuotojams. Tarp jų bus atnaujintos **Kovos su dezinformacija ir skaitmeninio raštingumo skatinimo** per švietimą ir mokymą gairės **mokytojams ir ugdytojams**⁸⁵, siekiant stiprinti mokytojų pedagoginę kompetenciją ir jaunimo kritinio mąstymo įgūdžius, skatinti atsakingą skaitmeninių technologijų naudojimą ir remti pagrįstus pasirinkimus internete. Jose bus aptarti tokie klausimai kaip generatyvinis DI, manipuliavimas informacija⁸⁶ ir socialinių tinklų bei nuomonės formuotojų vaidmuo. Komisija šiuo metu taip pat rengia gaires, kurių tikslas – padėti įgyti pagrindinių pasirengimo įgūdžių, įskaitant atitinkamus gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis elementus, nes jie yra aktyvaus ir informacija grindžiamo pilietiškumo bei kovos su dezinformacija ir manipuliavimu informacija pagrindas. Komisija parengs **ES pilietiškumo kompetencijų sistemą**⁸⁷ ir **gaires, skirtas pilietiniam ugdymui mokyklose stiprinti**. Jomis bus naudojamos rengiant mokymo ir rengimo programas.

Gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis didinimo veiksmai neapsiribojant švietimo sistema

Papildant švietimo srityje taikomas priemones, reikia visapusiškai ir veiksmingai plėtoti veiksmus, kuriais visoje ES ugdomas gebėjimas naudotis žiniasklaidos priemonėmis, įskaitant skaitmeninį raštingumą, kad tais veiksmais galėtų pasinaudoti visų amžiaus grupių ir visų socialinių bei ekonominių sluoksnių žmonės, ypač švietimo ir mokymo sistemoje nedalyvaujantys asmenys.

Komisija parengs **gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis stiprinimo priemonių rinkinį**. Į **Žiniasklaidos atsparumo programą** bus įtraukti nauji veiksmai, skirti gebėjimui naudotis žiniasklaidos priemonėmis remti, ir jais galės pasinaudoti visų amžiaus grupių žmonės (jaunuoliai, suaugusieji, vyresnio amžiaus asmenys) kaimo ir miesto vietovėse. Ja bus sprendžiamos esamos ir naujos su informacijos integralumu susijusios problemos, gebėjimą naudotis žiniasklaidos priemonėmis susiejant su pasirengimu ir daugiausia dėmesio skiriant naujoms žiniasklaidos turinio vartojimo tendencijoms⁸⁸. Į šių taisyklių vertinimą ir peržiūrą taip pat bus įtraukti galimi veiksmai, kuriais būtų tobulinami esami Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvoje nustatyti mechanizmai, susiję su gebėjimu naudotis žiniasklaidos priemonėmis. Pirmenybė bus teikiama paramos teikimui valstybėms narėms, susiduriančioms su ypatingais iššūkiais ir turinčioms konkrečių poreikių, taip pat šalims

⁸⁵ Europos Komisija, Švietimo, jaunimo, sporto ir kultūros generalinis direktoratas, *Kovos su dezinformacija ir skaitmeninio raštingumo skatinimo per švietimą ir mokymą gairės mokytojams ir ugdytojams*, Europos Sąjungos leidinių biuras, 2022, <https://data.europa.eu/doi/10.2766/28248>.

⁸⁶ Įskaitant galimą skirtingą atrankųj orientavimąsi į berniukus ir mergaites.

⁸⁷ Atsižvelgdama, be kita ko, į ES piliečių teises, kaip paaiškinta ES pilietybės vadove (https://commission.europa.eu/publications/guide-eu-citizenship_en?prefLang=lt) ir būsimame ES demokratijos vadove piliečiams.

⁸⁸ Į jos vertinimą ir peržiūrą taip pat bus įtraukti veiksmai, kuriais siekiama tobulinti AŽPD mechanizmą, susijusį su gebėjimu naudotis žiniasklaidos priemonėmis.

kandidatams ir potencialiems kandidatams⁸⁹ bei grupėms, kurioms kyla kliūčių dalyvauti demokratiname gyvenime⁹⁰.

Komisija padės valstybėms narėms rengti, plėtoti ar įgyvendinti **nacionalinius ar regioninius gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis veiksmų planus**⁹¹.

Komisija taip pat **stiprins gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis bendruomenę**, kad pagerintų veiksmų koordinavimą ir sustiprintų dalyvaujančių subjektų tarpusavio ryšius. Šioje srityje bus, be kita ko, stiprinama Komisijos iš valstybių narių institucijų sudaryta **Gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis ekspertų grupė** (angl. MLEG), skatinant keistis geriausios praktikos pavyzdžiais, suteikiant naujų bendradarbiavimo priemonių ir išplečiant jos įgaliojimus, kad jie apimtų visuomenės atsparumo ir pasirengimo aspektus. Siekdama papildyti šios ekspertų grupės dedamas pastangas, Komisija taip pat sukurs naują **nepriklausomų gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis ekspertų tinklą** ir jame suburs nepriklausomus įvairių sričių (pvz., pasirengimo, kovos su FIMI ir dezinformacija, duomenų analizės, rizikos informacijos vientisumui, elgsenos mokslų ir kt.) ekspertus, kad šie teiktų nepriklausomus pasiūlymus ir įžvalgas, kaip įveikti naujus iššūkius. Pastangos stiprinti gebėjimą naudotis žiniasklaidos priemonėmis taip pat bus grindžiamos Europos skaitmeninės žiniasklaidos stebėjimo centro (EDMO) gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis bendruomenės vykdoma veikla, toliau plėtojant geriausios praktikos ir naudojimo atvejų duomenų bazę, remiantis EDMO veiksmingų gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis iniciatyvų gairėmis⁹², ir platesniu mastu pritaikant **EDMO regioninių / nacionalinių centrų** sukurtus ir taikomus sėkmingos veiklos modelius, pavyzdžiui, skirtus ryšiams su pažeidžiamomis ir kaimo bendruomenėmis bei vyresnio amžiaus asmenimis užmegzti arba bendradarbiavimui su žiniasklaida palaikyti.

Komisija pristatys **ES demokratijos vadovą piliečiams**, kurio tikslas – didinti piliečių informuotumą apie jų demokratines teises pagal ES teisę ir politikos sistemas ir apie tai, kaip jomis naudotis⁹³. Itin daug dėmesio bus skiriama jaunimui.

Siekdama įtraukti piliečius į šių priemonių, susijusių su demokratija, pilietiškumu ir gebėjimu naudotis žiniasklaidos priemonėmis bei skaitmeninio raštingumo įgūdžiais, rengimą, Komisija sušauks **Europos piliečių forumą demokratijos atsparumo klausimais**.

Veiksmai:

⁸⁹ Kurie (-os), būdami (-os) arti Rusijos ir Baltarusijos, ypač dažnai susiduria FIMI ir dezinformacija.

⁹⁰ Parama tokioms grupėms galėtų būti grindžiama esamais rodikliais, pavyzdžiui, Žiniasklaidos pliuralizmo indeksu, kurio vienas iš sudėtinių rodiklių yra gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis lygis.

⁹¹ ES pasirengimo krizėms strategijoje raginama intensyvuoti darbą skaitmeninio raštingumo ir gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis srityje, be kita ko, atsižvelgiant į Europos demokratijos skydą ir 2030 m. skaitmeninio švietimo ir įgūdžių ateities veiksmų gaires, siekiant stiprinti kritinį mąstymą ir didinti atsparumą dezinformacijai ir kibernetinėms grėsmėms nuo pat ankstyvo amžiaus. Kelios valstybės narės yra parengusios nacionalines programas šiems tikslams pasiekti. Pavyzdžiui, Liuksemburgas 2021 m. priėmė nacionalinį e. įtraukties veiksmų planą, o Malta įgyvendina 2025–2030 m. skaitmeninio švietimo strategiją.

⁹² Žr. <https://edmo.eu/areas-of-activities/media-literacy/raising-standards-the-edmo-guidelines/>.

⁹³ Daugiausia dėmesio skiriant teisėms pagal Skaitmeninių paslaugų aktą, DI aktą, Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvą, Reglamentą dėl politinės reklamos, ES teisių dalyvauti rinkimuose ir kitas atitinkamas sistemas.

- *parengti 2026 m. mokykloms skirtą pagrindinių įgūdžių rėmimo programą, įtraukiant pilietiškumo ir skaitmeninių įgūdžių klausimus;*
- *atnaujinti Kovos su dezinformacija ir skaitmeninio raštingumo skatinimo gaires mokytojams ir ugdytojams;*
- *parengti ES pilietiškumo kompetencijų sistemą ir gaires, skirtas pilietiniam ugdymui mokyklose stiprinti;*
- *padėti valstybėms narėms rengti, plėtoti ar įgyvendinti nacionalinius ar regioninius gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis veiksmų planus;*
- *įgyvendinti priemones, skirtas gebėjimui naudotis žiniasklaidos priemonėmis stiprinti, nustatant naujus prioritetus ir stiprinant gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis bendruomenę;*
- *parengti ES demokratijos vadovą piliečiams;*
- *sušaukti Europos piliečių forumą demokratijos atsparumo klausimais.*

2.4.2. Piliečių aktyvumo ir dalyvavimo skatinimas

Taikant naujus prasmingus visų kartų piliečių dalyvavimo, svarstymų ir įsitraukimo metodus⁹⁴ piliečiams suteikiama papildomų būdų dalyvauti demokratinėse diskusijose ir viešosios politikos formavimo procese, papildant svarstymus įvairiais požiūriais, kaip matyti iš Konferencijos dėl Europos ateities, ir stiprinant rinkimais grindžiamą atstovaujамąją demokratiją.

ES lygmeniu Komisija naudojami keletu priemonių ES piliečiams į savo politikos formavimą įtraukti, visų pirma Europos piliečių iniciatyvomis – unikaliam darbotvarkės sudarymo priemone, suteikiančia galimybę piliečiams teikti savo idėjas dėl ES veiksmų. **Europos piliečių forumai** ir **Piliečių dalyvavimo platforma** tapo svarbiomis priemonėmis, padedančiomis informacija pagrįsti ir paremti politikos formavimą, didinti demokratijos atsparumą ir skatinti Europos pilietiškumą, todėl bus skatinama jomis naudotis ES lygmeniu ir valstybėse narėse. Komisija išnagrinės galimybes Piliečių dalyvavimo platformą padaryti prieinamą nacionalinėms, regioninėms ir vietos viešojo administravimo institucijoms arba užtikrinti jos sąveikumą su šių institucijų vykdoma veikla.

Komisija glaudžiai bendradarbiaus su atitinkamomis įstaigomis ir subjektais, pavyzdžiui, Europos regionų komitetu, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu ir suinteresuotaisiais subjektais⁹⁵, kad būtų sustiprintas **nacionalinių institucijų tinklas piliečių dalyvavimo klausimais**, įskaitant jo nacionalinius kontaktinius centrus, visų pirma remiantis Komisijos virtualaus Dalyvaujamosios ir svarstomosios demokratijos kompetencijos centro⁹⁶

⁹⁴ Tai, be kita ko, įvairių kartų piliečių forumai, piliečių asamblėjos, dalyvaujamas biudžeto sudarymas, dalyvaujamas planavimas arba naujos skaitmeninės pilietinių technologijų priemonės ir platformos, kuriomis papildoma tokia praktika kaip viešos konsultacijos ar apklausos.

⁹⁵ Kiek tai sietina su šiais subjektais, ES pilietinės visuomenės strategijoje bus pasiūlyta priemonių, kaip bendradarbiauti su valstybėmis narėmis siekiant stiprinti pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimą, be kita ko, atsižvelgiant į 2023 m. rekomendaciją, o imantis veiksmų pagal Demokratijos skydo iniciatyvą daugiausia dėmesio bus skiriama piliečių dalyvavimui.

⁹⁶ Šiame centre remiami ES lygmeniu įgyvendinami su dalyvavimu ir svarstymais susiję projektai, prie kurių prisijungia šalys kandidatės ir potencialūs kandidatai, teikiant įvairius išteklius, rengiant mokymus, organizuojant gyvus renginius, steigiant piliečių laboratorijas ir suburiant visos ES praktikos bendruomenę, turinčią įvairių sričių ekspertinių žinių.

vykdoma veikla. Šio tinklo veikloje daugiausia dėmesio bus skiriama vietos lygmeniui, jaunimo įgalėjimui ir kartų tarpusavio dialogui, teikiant praktinę paramą ir skatinant nacionalines institucijas naudotis atitinkamomis priemonėmis. Atsižvelgdama į tai, Komisija padės parengti valstybėms narėms skirtą **mokymo priemonių rinkinį** visomis oficialiosiomis ES kalbomis, susijusį su piliečių dalyvavimu.

Komisija užtikrins didesnę informacijos apie piliečių dalyvavimo galimybes prieinamumą sukurdama **daugiakalbį** ES lygmeniu prieinamų išteklių **portalą**, kad būtų platesniu mastu platinamos priemonės ir skleidžiama informacija, susijusios su demokratiniu dalyvavimu, ir kad jomis būtų galima naudotis visais lygmenimis visoje ES, įskaitant viešojo administravimo institucijas, suinteresuotuosius subjektus ir piliečius, centriniu lygmeniu kaupiant informaciją, surinktą nacionalinių institucijų tinkle piliečių dalyvavimo klausimais ir Dalyvaujamosios ir svarstomosios demokratijos kompetencijos centre.

Reikėtų skatinti naudotis novatoriškais skaitmeninėmis priemonėmis, kad jomis būtų papildomas ir remiamas asmeninis bendravimas ir keitimasis informacija. Komisija skatins interneto platformose diegti inovacijas, suteikiančias galimybę dalyvauti demokratiniame gyvenime (pilietines technologijas⁹⁷), be kita ko, naudotis vietos skaitmeninėmis platformomis, kuriomis remiamas demokratinis aktyvumas, dalyvavimo tikslais pasitelkiant DI. Siekdama užmegzti bendradarbiavimą su pilietinių technologijų sektoriumi, Komisija surengs **pilietinių technologijų hakatoną**, skirtą novatoriškiems projektams pristatyti, ir įsteigs Europos **pilietinių technologijų centrą**⁹⁸, tapsiantį visapusišku daugiakalbiu kontaktiniu punktu su pilietinėmis technologijomis susijusios informacijos, išteklių ir priemonių klausimais⁹⁹. Komisija pagal atitinkamas ES finansavimo programas remis šios srities bandomuosius projektus, įtraukdama vietos institucijas, bendruomenes ir technologijų startuolius, kad būtų kuriami pritaikomi sprendimai, be kita ko, kaimo vietovėse¹⁰⁰. Dirbant pagal visas šias kryptis itin daug dėmesio bus skiriama pilietinių technologijų priemonių prieinamumui ir sąveikumui.

Jaunimo dalyvavimas ir konsultavimasis su jaunuoliais visais lygmenimis padeda užtikrinti, kad formuojant politiką ir priimant sprendimus būtų atsižvelgiama į jaunosios kartos, turėsiančios gyventi su ilgalaikiais jų padariniais, perspektyvas ir poreikius. Visapusiškai įtraukiant jaunimą taip pat ugdomas pilietinės atsakomybės jausmas, skatinant visą gyvenimą dalyvauti visuomenės ir demokratiniame gyvenime. Jaunimas atlieka labai svarbų vaidmenį Komisijai stengiantis įtraukti piliečius į politikos formavimo procesus, be kita ko, pasitelkiant Pirmininko jaunimo reikalų patariamąją tarybą. Su Komisijos nariais ir jaunuoliais bus organizuojami **jaunimo politikos dialogai dėl Europos demokratijos skydo iniciatyvos**

⁹⁷ Pilietinės technologijos gali būti apibrėžiamos kaip skaitmeninių technologijų naudojimas demokratijai stiprinti, sudarant sąlygas visuomenei būti informuotai, dalyvauti priimant sprendimus ir formuojant politiką, taip pat valdžios institucijų gebėjimui reaguoti ir atskaitomybei didinti (žr. 2025 m. EBPO viešojo valdymo politikos dokumentus Nr. 72).

⁹⁸ Jis bus susietas su Reglamentu (ES) 2024/903 sukurtu Europos sąveikumo portalu, kuriuo suteikiama prieiga prie Europos viešojo administravimo institucijų naudojamų sąveikumo ir atvirojo kodo sprendimų. Jame jau sukaupta atvirojo kodo priemonių, skirtų piliečių dalyvavimui, pavyzdžių.

⁹⁹ Taip bus didinamas pilietinių technologijų priemonių matumas, padedama dalytis patirtimi ir žiniomis visoje pilietinių technologijų ekosistemoje, o nacionalinės ir vietos institucijos bus skatinamos geriau susipažinti su šiuo sektoriumi.

¹⁰⁰ Remiantis Europos sąveikumo sistema bus sukurtas vertinimo modelis, kad būtų galima nustatyti pilietinių technologijų platformų sąveikumo brandos lygį ir padėti interneto platformoms nustatyti tobulintinas sritis.

įgyvendinimo. Kartu su nacionalinėmis jaunimo reikalų tarybomis parengtas **ES jaunimo dialogo dalyvavimo priemonių rinkinys bus pritaikytas**, kad juo galėtų pasinaudoti daugiau jaunuolių, ir bus populiarinamas Europos jaunimo portale, siekiant skatinti platesnio masto jaunimo įsitraukimą. Įgyvendinant **iniciatyvą „Ateities balsai“** (angl. *Voices of the Future*) bus siekiama sukurti Europos forumą kartų tarpusavio sąžiningumo demokratijos sistemoje klausimais – įtraukia erdvę, kurioje visų amžiaus grupių žmonės galėtų susitikti ir formuoti ilgalaikius Europos sprendimus.

Veiksmai:

- *skatinti piliečių ir jaunimo dalyvavimą, be kita ko, stiprinant nacionalinių institucijų tinklą piliečių dalyvavimo klausimais, parengiant mokymo priemonių rinkinį ir sukuriant daugiakalbį ES lygmeniu prieinamų išteklių portalą;*
- *įsteigti Europos pilietinių technologijų centrą, skirtą pilietinių technologijų sektoriui remti.*

2.4.3. Demokratijos stiprinimas imantis visos visuomenės įtraukimu grindžiamų veiksmų

Siekiant toliau stiprinti demokratiją, būtina teikti nuolatinę paramą aktyviems subjektams ir bendruomenėms, pripažinti ir plėtoti jų iniciatyvas ir pristatyti geriausią praktiką, kuria pademonstruojami novatoriški metodai. Itin daug dėmesio reikia skirti regionams, kuriems būdingas nedidelis pilietinis ir politinis aktyvumas.

Siekdama spręsti tokias didėjančias problemas kaip socialinis susiskaldymas, skaitmeninė izoliacija ir mažėjantis pasitikėjimas viešosiomis institucijomis, Komisija skatins taikyti bendruomenės telkimo metodus. Kartu su vietos institucijomis ir tinklais visoje ES, įskaitant **ES vietos tarybų narių tinklą**, Komisija skatins ir rems visuomenines iniciatyvas, kuriomis suburiami įvairaus amžiaus ir įvairios kilmės žmonės ir stiprinami vietos ryšiai ir įtraukios viešosios erdvės, be kita ko, pasitelkiant sportą, muziką, istorijų pasakojimą ir bendradarbiavimą.

Vietos demokratija, įtrauktis ir dalyvaujantieji metodai yra vienos iš pagrindinių naujojo europinio bauhauzo vertybių ir principų. Pagal šią kryptį vietos demokratija bus remiama įgyvendinant konkrečias iniciatyvas, kuriomis skatinamas novatoriškas požiūris į bendruomenės aktyvumą rajonų lygmeniu. Šiuo tikslu bus, be kita ko, stiprinamas bendruomenės dalyvavimas ir kartų tarpusavio ryšiai, taip pat plėtojami bendradarbiavimu grindžiami įtraukčių viešųjų erdvių ir rajonų kūrimo metodai.

Komisijos „Europe direct“ centrai atliks vietos demokratijos mikrocentrų vaidmenį – tai bus atviros, gyvos erdvės, kuriose bendruomenės susitinka, keičiasi patirtimi ir veikia kartu, remdamos įtraukų dialogą, kuriuo grindžiamas jų kasdienis gyvenimas. Bendradarbiaudamos su vietos institucijomis, jos gali organizuoti veiklą, kurios metu diskusijos paverčiamos bendra patirtimi: pradėdant bendruomenės vakaronėmis ir baigiant dalijimusi praktine patirtimi rajono lygmeniu ar vietos tinklalaidėmis¹⁰¹.

¹⁰¹ Piliečių dalyvavimo platformos ambasadoriai, Europos piliečių forumų dalyviai, galėtų dalytis savo patirtimi ir padėti skatinti piliečių dalyvavimą.

Siekdama skatinti aktyvesnius suinteresuotųjų subjektų, vykdančių veiklą demokratinėse inovacijų srityje, informacijos mainus ir veiksmų sąveiką bei keitimąsi geriausia praktika, taip pat didinti jų projektų matomumą, Komisija suorganizuos **aukšto lygio renginį** demokratijos klausimais ir **kasmet teiks apdovanojimą už demokratines inovacijas**¹⁰². Pristatant su demokratija susijusius projektus didinamas jų matomumas privatiems paramos teikėjams ir filantropinėms organizacijoms, kurie skatinami atlikti vis svarbesnį vaidmenį.

Komisija vykdys specialias **informuotumo didinimo kampanijas**, kad paaiškintų, kodėl demokratija yra svarbi ir kaip visi piliečiai, įskaitant jaunimą, gali naudotis savo demokratinėmis teisėmis ir pareikšti savo nuomonę¹⁰³.

Privatusis sektorius taip pat turi atlikti tam tikrą vaidmenį skatinant ir puoselėjant demokratiją, kuri yra labai svarbi sąžiningai ir gerai veikiančiai verslo aplinkai ir ekonominei gerovei užtikrinti. Savo ruožtu klestinti ekonomika yra būtina demokratijos gyvavimo sąlyga. Komisija skatins privačias įmones ir verslo asociacijas dalytis geriausia praktika, prisiimti savanoriškus įsipareigojimus šioje srityje ir suburti **verslo koaliciją už demokratiją**¹⁰⁴.

Veiksmai:

- *suorganizuoti aukšto lygio renginį demokratijos klausimais ir pradėti teikti metinį apdovanojimą už demokratines inovacijas;*
- *vykdyti specialias Komisijos informuotumo didinimo kampanijas;*
- *remti savanoriškus privačiojo sektoriaus įsipareigojimus sudaryti verslo koaliciją už demokratiją.*

2.4.4. Įrodymais grindžiamo sprendimų priėmimo užtikrinimas

Įrodymais grindžiamas politikos formavimas padeda užtikrinti, kad institucijų veikla, diskusijos ir sprendimų priėmimas būtų pagrįsti faktiniais, skaidriais ir atskaitingais procesais ir nešališkais duomenimis, paremtais mokslinių tyrimų laisve, skatinant pasitikėjimą valdymu ir jo legitimumą. Siekiant užtikrinti veiksmingus ir demokratinis mokslinius patariamuosius procesus ir mokslinį viešosios politikos patvirtinimą, būtina skatinti laikytis aukščiausių mokslinių tyrimų etikos ir sąžiningumo standartų. Be to, labai svarbu sudaryti sąlygas piliečiams įsitraukti į mokslą ir juo pasitikėti, taip pat užtikrinti patikimas ir nepriklausomas patariamąsias sistemas. Atsižvelgdama į tai, Komisija priims **rekomendaciją dėl paramos moksliniams įrodymams ir jų naudojimo formuojant viešąją politiką**.

Mokslinių tyrimų laisvė yra viena iš esminių akademinės laisvės dalių ir labai svarbi norint gauti patikimas žinias ir patikimus duomenis. Apsaugant tyrėjų ir mokslininkų laisvę nepriklausomai tyrinėti, kelti klausimus ir diegti inovacijas užtikrinama, kad formuojant politiką būtų naudojamos patikimas ir nešališkais įrodymais. Šios vertybės taip pat yra būtina sąlyga, kad aukštosios mokyklos galėtų įgyvendinti savo akademinę ir visuomeninę misiją,

¹⁰² Pretenduoti gauti šį apdovanojimą taip pat galėtų konkretūs ES šalių kandidačių ir potencialių kandidatų projektai.

¹⁰³ Piliečių dalyvavimo platformos ambasadoriai, Europos piliečių forumų dalyviai, galėtų dalytis savo patirtimi ir padėti skatinti piliečių dalyvavimą.

¹⁰⁴ Šiuo tikslu surengdama pradinį praktinį seminarą ir pradėdama tyrimą dėl galimo verslo bendruomenės indėlio.

puoselėdamos ir skatindamos viešas diskusijas, dalydamosi savo ekspertinėmis žiniomis ir įrodymais, ir labai svarbios demokratijos atsparumui užtikrinti. Būsime **Europos mokslinių tyrimų erdvės aktu** mokslinių tyrimų laisvė ES teisėje bus dar kartą įtvirtinta kaip viena iš esminių akademinų vertybių. Dar viena svarbi demokratinės struktūros ir demokratijos atsparumo dalis yra menų laisvė ir menininkų bei kultūros įstaigų apsauga, kaip nurodyta komunikate dėl Europos kultūros politikos kelrodžio.

Remdamasi 2024 m. Tarybos rekomendacija dėl mokslinių tyrimų saugumo didinimo¹⁰⁵, Komisija taip pat vertina galimybes įsteigti **Europos mokslinių tyrimų saugumo kompetencijos centrą**, kad būtų sustiprinta mokslinių tyrimų saugumo politikos formavimo įrodymų bazė ir skatinamas visos ES praktikos bendruomenės kūrimasis.

Žvelgiant plačiau, Europos demokratijos atsparumo centras taip pat galėtų palengvinti **keitimąsi patirtimi demokratijos atsparumo didinimo klausimais**, pavyzdžiui, **geriausia praktika, susijusia su bendruomenės telkimu, gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis** iniciatyvomis ir veiksmais **pasirengimo srityje**.

Veiksmai:

- *priimti Komisijos rekomendaciją dėl paramos moksliniams įrodymams ir jų naudojimo formuojant viešąją politiką;*
- *Europos mokslinių tyrimų erdvės aktu ES teisėje įtvirtinti mokslinių tyrimų laisvę;*
- *įvertinti galimybes įsteigti Europos mokslinių tyrimų saugumo kompetencijos centrą.*

3. Investicijos į demokratiją – investicijos į mūsų ateitį

Siekiant artimiausiu metu ir ilgalaikėje perspektyvoje įgyvendinti Europos demokratijos skydo prioritetus, labai svarbi yra finansinė parama. Šiuo požiūriu svarbų vaidmenį atlieka kelios ES finansavimo programos. Pagal **programą „Kūrybiška Europa“** teikiamas finansavimas žiniasklaidai, žurnalistikai ir skaitmeniniam raštingumui bei gebėjimui naudotis žiniasklaidos priemonėmis remti. Pagal **Skaitmeninės Europos programą** remiamas kelias sritis apimantis bendradarbiavimas kovojant su dezinformacija, šiuo tikslu finansuojant EDMO, įskaitant jo regioninius centrus, ir Europos faktų tikrintojų tinklo vykdomą veiklą. Pagal **programą „Europos horizontas“** remiami moksliniai tyrimai, inovacijos ir eksperimentai, siekiant stiprinti demokratiją ir valdymą ir plėtoti demokratinės inovacijas. Pagal **Piliečių lygybės, teisių ir vertybių programą** saugomos ir propaguojamos Sąjungos vertybės ir skatinamas pilietinis aktyvumas bei piliečių dalyvavimas demokratiname Sąjungos gyvenime.

Pagal kaimynystės, vystomojo ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonės greitojo reagavimo ramstį remiama nepriklausoma žurnalistika ir stiprinami kovos su FIMI pajėgumai krizinėse situacijose. Įgyvendinant kitas programas, pavyzdžiui, **Teisingumo programą** ir **programą „Erasmus+“**, demokratija stiprinama siekiant pagrindinių jų tikslų. Pagal Ukrainai, Vakarų Balkanams ir Moldovai skirtas priemonės galima išmokėti finansavimą atsižvelgiant į įgyvendintas struktūrines reformas, kuriomis siekiama stiprinti demokratiją, remiant pilietinės visuomenės organizacijas, nepriklausomą žiniasklaidą, gebėjimą naudotis žiniasklaidos

¹⁰⁵ 2024 m. gegužės 23 d. Tarybos rekomendacija dėl mokslinių tyrimų saugumo didinimo, C/2024/3510.

priemonėmis ir atsparumą FIMI bei hibridinėms grėsmėms. Komisija, programuodama šių priemonių lėšas likusiam dabartinės daugiametės finansinės programos (DFP) laikotarpiui, pirmenybę teiks su demokratija susijusiems aspektams. Reikėtų apsvarstyti novatoriško finansavimo galimybes, pavyzdžiui, teikti mikrodotacijas vietos iniciatyvoms, naudotis tokiais finansinėmis priemonėmis kaip garantijos, paskolos ir nuosavas kapitalas ir skatinti bei supaprastinti sutelktinį finansavimą.

Turėtų būti skatinamas privatusis finansavimas. Pavyzdžiui, privačiojo nuosavo kapitalo finansavimas jau gali būti naudojamas audiovizualinio sektoriaus kūrybinių projektų rizikai mažinti, finansuojant filmų, žiniasklaidos turinio ar kultūros iniciatyvų kūrimą ir sklaidą. Toks rizikos mažinimo metodas galėtų būti taikomas būsimiems projektams, kuriais remiama nepriklausoma žiniasklaida ir žurnalistika. Organizuojant lėšų rinkimo renginius būtų galima paskatinti filantropinių organizacijų indėlį ir bendradarbiavimą su privačiais fondais, kad būtų sustiprinta finansinė parama Europos demokratijos skydai.

Komisija pasiūlė į kitą **2028–2034 m. DFP** įtraukti keletą programų, kuriomis padedama įgyvendinti Europos demokratijos skydo tikslus. Siūlomas finansavimas apimtų paramą įvairiems prioritetams ir subjektams, įskaitant laisvą ir nepriklausomą žiniasklaidą, pilietinės visuomenės organizacijų atliekamą darbą, švietimą ir bendrą demokratijos atsparumą. Visų pirma **programa „AgoraEU“** siekiama propaguoti bendras vertybes, įskaitant demokratiją, ir remti Europos kultūrų įvairovę, jos audiovizualinį ir kūrybos sektorius, žiniasklaidos laisvę, taip pat pilietinės visuomenės dalyvavimą. Pagal naująją **programos „AgoraEU“** paprogramę **MEDIA+** būtų teikiama holistinė parama laisvai ir nepriklausomai žurnalistikai ir naujienu žiniasklaidai, saugoma ir skatinama žiniasklaidos laisvė, didinamas žiniasklaidos finansinis gyvybingumas, remiamas gebėjimas naudotis žiniasklaidos priemonėmis ir pastangos aptikti dezinformaciją bei kovoti su šiuo reiškiniu. **Programos „AgoraEU“** paprogramės **CERV+** tikslas – padėti įgyvendinti Demokratijos skydo iniciatyvą skatinant laisvus, sąžiningus ir įtraukius rinkimų procesus ir stiprinant piliečių dalyvavimą ir įsitraukimą į demokratinį ir pilietinį Sąjungos gyvenimą. Kiti svarbūs paramos veiksmai būtų finansuojami pagal **Teisingumo programą**¹⁰⁶, **programą „Europos horizontas“**¹⁰⁷, **programą „Erasmus+“**¹⁰⁸,

¹⁰⁶ Siūloma kita Teisingumo programa siekiama stiprinti demokratiją skatinant ir remiant teisėjų ir teismų darbuotojų mokymą, siekiant skatinti demokratiją ir užtikrinti nuoseklų ir veiksmingą atitinkamų ES teisinių priemonių įgyvendinimą.

¹⁰⁷ Pagal kitą Komisijos pasiūlytą programą „Europos horizontas“ bus toliau remiami moksliniai tyrimai, kuriais siekiama stiprinti demokratiją ir demokratines vertybes, skatinant pilietinį aktyvumą, taip pat atsparią, pliuralistinę visuomenę ir informacinę erdvę bei žiniasklaidos aplinkos vientisumą ir kovojant su dezinformacija.

¹⁰⁸ Pagal kitą Komisijos pasiūlytą programą „Erasmus+“ itin daug dėmesio būtų skiriama pilietinio ugdymo ir pilietinio aktyvumo, ES vertybių, visuomenės atsparumo ir gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis rėmimui, visapusiškai atsižvelgiant į valstybių narių kompetenciją nustatyti mokyklų ir akademinio mokymo programas ir organizuoti savo švietimo struktūras, be kita ko, pasitelkiant neformaliojo ir savaiminio mokymosi veiklą, kuria remiamas jaunimo dalyvavimas ir jaunimo mokymasis dalyvauti demokratiame gyvenime.

iš Europos konkurencingumo fondo¹⁰⁹, pagal priemonę „Globali Europa“¹¹⁰ ir nacionalinės ir regioninės partnerystės planus¹¹¹.

Demokratijos atsparumas ir gynyba stiprina vienas kitą. **Gynybos išlaidos** taip pat galėtų būti laikomos demokratijos atsparumo didinimo priemone, pavyzdžiui, investuojant į kibernetinį saugumą, hibridinių grėsmių prevenciją arba ypatingos svarbos infrastruktūros ir demokratiškos institucijų apsaugą nuo išorinio kišimosi. ES gynybos atsparumas ir kovos su hibridinėmis grėsmėmis veiksmai padeda didinti demokratijos atsparumą, be kita ko, stiprinant Europos technologinę kompetenciją kibernetinės gynybos srityje ir plėtojant pažangiausias technologijas. Šiuo požiūriu labai svarbų vaidmenį atlieka ES finansinė parama iš **Europos gynybos fondo**, pagal programą „**Europos horizontas**“, **Skaitmeninės Europos programą**, priemonę **SAFE** (Europos saugumo veiksmų priemonę), o įgyvendinant būsimąją DFP – pagal siūlomą **Europos gynybos pramonės programą**.

4. Išvados

Šiame komunikate dėl Europos demokratijos skydo pristatomas strateginis požiūris į tai, kaip ilguoju laikotarpiu apsaugoti, stiprinti ir skatinti demokratiją Europos Sąjungoje. Jame pabrėžiami tvirti Komisijos įsipareigojimai didinti demokratijos atsparumą visoje Sąjungoje ir jos pasirengimas bendradarbiauti su kitomis ES institucijomis ir įstaigomis, ES valstybėmis narėmis, partneriais iš ES kaimyninių šalių, atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais ir piliečiais, kad būtų atremiami demokratijai kylantys iššūkiai.

Vadovaujantis šiuo strateginiu požiūriu paskelbta apie keletą veiksmų, kuriuos numatoma laipsniškai įgyvendinti iki 2027 m. Siekiant šių tikslų svarbų vaidmenį atliks valstybės narės, o Komisija toliau stengsis užtikrinti bendrą atsakomybę.

Kad būtų užtikrinti tolesni politiniai veiksmai, susiję su šio komunikato įgyvendinimu, Komisija reguliariai teiks naujausią informaciją Europos Parlamentui ir Tarybai. Komisija sušauks metinį aukšto lygio ministrų forumą, kad būtų apžvelgti pagal Europos demokratijos skydo iniciatyvą įgyvendinti veiksmai ir sudarytos palankesnės sąlygos dalytis geriausia praktika, įtraukiant tiek institucinius, tiek neinstitucinius subjektus. Komisija taip pat bendradarbiaus su partneriais ir suinteresuotaisiais subjektais nacionaliniu ir vietos

¹⁰⁹ Siūlomo Europos konkurencingumo fondo lėšomis būtų remiamas civilinio saugumo sektorius tokiose srityse kaip kova su hibridinėmis grėsmėmis.

¹¹⁰ Pagal siūlomą priemonę „Globali Europa“ plėtros ir rytinėse kaimyninėse šalyse bus suteikiama priemonių demokratijos, gero valdymo ir teisinės valstybės principams ir pagarbai žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms skatinti. Be to, pagal priemonę „Globali Europa“ šalims kandidatėms ir potencialiems kandidatams bus padedama daryti pažangą siekiant atitikti ES standartus, laikantis ES plėtros principo „pirmybė pagrindiniams klausimams“. Atsižvelgiant į tai, daug dėmesio taip pat bus skiriama nepriklausomos žiniasklaidos ir gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis stiprinimui, taip pat atsparumo užsienio vykdomam manipuliavimui informacija ir kišimuisi (FIMI) ir hibridinėms grėsmėms didinimui.

¹¹¹ Nacionalinės ir regioninės partnerystės planai, įgyvendinami laikantis daugiapakopio valdymo ir partnerystės principų, gali padėti stiprinti valstybių narių pajėgumus kovoti su sunkių formų ir organizuotu nusikalstamumu, visų pirma susijusiu su tokiomis hibridinėmis grėsmėmis kaip FIMI, ir priemonės, kuriomis stiprinamas demokratinis valdymas, pavyzdžiui, didinant skaidrumą, skatinant pilietinį dialogą, remiant pilietinę visuomenę ir stiprinant teisinę valstybę.

lygmenimis. Iki kadencijos pabaigos Komisija įvertins šiame komunikate numatytų veiksmų įgyvendinimą ir jų poveikį.

Europos demokratijos skydas – neatsiejama aktyvaus Komisijos požiūrio į ES vertybių apsaugą ir puoselėjimą dalis. Komisija imasi ryžtingų veiksmų, kad Europos Sąjungoje apsaugotų ir propaguotų teisinės valstybės principą ir pagrindines teises, visų pirma rengdama metinę **teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą** ir metines ataskaitas dėl **ES pagrindinių teisių chartijos** taikymo. Žmogaus teisių ir demokratijos apsauga ir skatinimas taip pat yra vienas iš pagrindinių ES išorės veiksmų prioritetų, kaip pabrėžta **2020–2027 m. veiksmų plane žmogaus teisių ir demokratijos srityje**. Šios pastangos papildomos **ES pilietinės visuomenės strategija**¹¹², skatinant aktyvesnį bendradarbiavimą su pilietinės visuomenės organizacijomis ir klestinčią pilietinę erdvę visoje ES.

Užtikrinti demokratiją reiškia įsipareigoti kasdien saugoti ir puoselėti demokratiją ir niekada jos nelaikyti savaime suprantamu dalyku. ES ir toliau yra tvirtai įsipareigojusi ginti demokratiją ir skatinti demokratines vertybes, institucijas ir procesus, atsižvelgdama į didėjančius išorės ir vidaus iššūkius. Tai, ką turime, verta išsaugoti, ir šio tikslo sieksime visomis jėgomis ir vieningai, kurdami stiprias ir atsparias demokratines valstybes.

¹¹² Europos Komisijos komunikatas dėl ES pilietinės visuomenės rėmimo, apsaugos ir įgalėjimo strategijos, COM (2025) 790 *final*.